

วันที่ทุนหยุดหมุน: นายทุนไทยกับพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ

ปวงชน อุณจะนำ¹

บทคัดย่อ

วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ.2560 คือวันถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช กษัตริย์รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี ในวันนั้น บริษัทชั้นนำของภาคธุรกิจไทยได้ร่วมใจกันปิดกิจการของตนเป็นการชั่วคราวเพื่อถวายความอาลัยแด่พระองค์ บทความชิ้นนี้ศึกษาปรากฏการณ์ดังกล่าวและเสนอว่า นี่คือการปรากฏการณ์ที่ดูจะขัดแย้งกับหลักการพื้นฐานของระบบทุนนิยม เนื่องจากมันได้นำไปสู่การหยุดชะงักของการเคลื่อนไหวของทุน การชะลอการสะสมทุน การลดมูลค่าของสินค้า และการสูญเสียรายได้ของบริษัทเหล่านั้น บทความยังเสนออีกว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ หากเราพิจารณาไปที่ความสัมพันธ์อันแนบแน่นและยาวนานระหว่าง ทุน นายทุน และสถาบันพระมหากษัตริย์และบทบาทของพระราชวังในการสนับสนุนและอุปถัมภ์การพัฒนาระบบทุนนิยมในราชอาณาจักรไทย หากมองในแง่นี้ แม้ว่าการปิดกิจการของภาคธุรกิจในวันถวายพระเพลิงจะนำมาสู่ผลเสียทางเศรษฐกิจต่อนายทุนชั้นนำของประเทศ การกระทำดังกล่าวก็เป็นไปในลักษณะชั่วคราวแต่เพียงเท่านั้น แท้จริงแล้ว มันเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ที่ชี้ให้เห็นถึงความแน่นแฟ้น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความต่อเนื่องในความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกษัตริย์กับชนชั้นนายทุน ซึ่งเป็นการสัมพันธ์ที่จะเอื้อประโยชน์ให้กับคนกลุ่มหลังในระยะยาว

คำสำคัญ: นายทุน การสะสมทุน มูลค่า สถาบันกษัตริย์ พระราชพิธีถวายพระเพลิง

¹ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร <Email: puangchon@gmail.com>

The Day Capital Stood Still: Thai Capitalists and The Royal Cremation Ceremony

Puangchon Unchanam²

ABSTRACT

October 29, 2017 was the day that King Bhumibol Adulyadej, the ninth monarch of the Chakri dynasty, was cremated. On that day, Thai leading corporations of the business sector temporarily closed their businesses in order to offer their condolences to the late king. This article examines that phenomenon and reveals that it apparently contradicts the principles of capitalism, as it led to the suspension of capital's movement, the delay of capital accumulation, the devaluation of commodities, and the loss of profit among those companies. That phenomenon, this article argues further, is understandable if we consider the close and long relationship among capital, capitalists, and the monarchy, and the role of the palace in supporting and patronizing capitalist development in the kingdom. In this regard, even though the business shutdown on the royal cremation day caused the loss of economic gains among the nation's elite capitalists, it happened only temporarily. In fact, it is the symbolic act that reveals the close, solidified, and continued relationship between the monarchy and the capitalist class, the relationship that will benefit the latter in the long run.

Keywords: Capitalist, Capital Accumulation, Value, Monarchy, Royal Cremation

² Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Naresuan University <Email: puangchon@gmail.com>

บทนำ

คงไม่เป็นการกล่าวเกินจริงแต่อย่างใด หากจะกล่าวว่า วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ.2560 ถือเป็นหนึ่งในวันสำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย นี่คือวันถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช หนึ่งปีก่อนหน้านั้น กษัตริย์รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรีได้เสด็จสวรรคตในวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ.2559 การสวรรคตของกษัตริย์ผู้ถือครองสิทธิการครองราชย์ยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ไทยได้ก่อให้เกิดความเศร้าโศกเสียใจเหลือคณานับในหมู่ราษฎรที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ดังที่นายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กล่าวไว้กับประชาชนในคืนวันสวรรคต “ถึงแม้ว่าเราจะอยู่ในยามทุกข์โศก น้ำตานองหน้าทั่วกันเพียงใด ประเทศไทยอันเป็นที่รักของพวกเรา... ต้องดำรงต่อไป” โดยภารกิจสำคัญที่นายกรัฐมนตรีเน้นย้ำว่า จะเป็นการชี้ให้เห็นถึงการเอาชนะความเศร้าโศกและแสดงความอาลัยต่อพระมหากษัตริย์ที่เพิ่งจากไปได้ดีที่สุดก็คือ “การเตรียมงานพระบรมศพในส่วนของรัฐบาลและประชาชน ให้สมเด็จพระเจ้ายอฮู่หัวในพระบรมโกศ” (“PM Asks Thais,” 2016) ตลอดเวลากว่าหนึ่งปีหลังวันสวรรคต รัฐบาลภายใต้การนำของประยุทธ์ก็ไม่ได้ทำให้สถาบันกษัตริย์และราษฎรที่จงรักภักดีต้องผิดหวังแต่อย่างใด อันที่จริงแล้ว หากวัดจากจำนวนเงินที่รัฐบาลใช้ในพระราชพิธีพระบรมศพและพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ คงเรียกได้ว่า รัฐบาลได้ถวายความอาลัยแด่กษัตริย์รัชกาลที่ 9 อย่างสมพระเกียรติเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อตอนที่พระองค์ยังมีพระชนม์ชีพ กษัตริย์รัชกาลที่ 9 มักจะได้รับการจัดอันดับจากนิตยสารชื่อดังในประเทศตะวันตกว่า พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่ร่ำรวยที่สุดในโลก (Investopedia, 2011) ดังนั้น เมื่อพระองค์เสด็จสวรรคต สื่อตะวันตกจึงคาดการณ์ว่า พระองค์ได้ส่งต่อมรดกให้กับองค์รัชทายาทเป็นพระราชทรัพย์ที่มีมูลค่ามหาศาลประมาณ 1 ถึง 2 ล้านล้านบาท (“Factbox,” 2019; Murdoch, 2017) กระนั้นก็ตาม สถานะทางการเงินที่มั่งคั่งของสถาบันกษัตริย์กลับไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลไทยให้กับพระราชพิธีพระบรมศพและพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพแต่อย่างใด เพราะหลังการสวรรคต รัฐบาลกลับจัดสรรงบประมาณที่มากมายเป็นประวัติการณ์ให้กับพระราชพิธีดังกล่าว จากรายงานของสื่อตะวันตก รัฐบาลไทยใช้เงินไปกับพระราชพิธีดังกล่าวเป็นจำนวน

เงินกว่า 3 พันล้านบาท (Lefevre, 2017) อย่างไรก็ตาม การกล่าวโจมตีรัฐบาลว่า ดำนํ้าพริกละลายแม่น้ำด้วยการนำเงินภาษีประชาชนไปสนับสนุนงานพระราชพิธีของสถาบันที่มีความมั่งคั่งเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ก็คงจะเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่เป็นธรรมกับรัฐบาลสักเท่าใดนัก ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า ไม่ใช่แค่เพียงรัฐบาล หากแต่ประชาชนจำนวนหลายล้านคนในราชอาณาจักรไทยต่างก็มีความกระตือรือร้นไม่แพ้กันในการถวายเงินทองของตนให้กับสถาบันกษัตริย์

ตลอด 337 วัน ที่สำนักพระราชวังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ากราบถวายบังคมพระบรมศพ ได้มีประชาชนเข้าร่วมแสดงความอาลัยเป็นจำนวนมหาศาลถึง 12 ล้าน 7 แสนคน (“The Royal Household,” 2017) ที่น่าฟังไปกว่านั้นก็คือ พวกเขาไม่ได้มามือเปล่า หากแต่นำเงินของตนมาถวายเพื่อร่วมบำเพ็ญพระราชกุศลเป็นจำนวนเงินกว่า 889 ล้านบาท (“People,” 2017) ไม่เพียงเท่านั้น ในตอนค่ำของวันถวายพระเพลิง ท้องสนามหลวงซึ่งเป็นที่ตั้งของพระเมรุมาศก็คลาคล่ำไปด้วยประชาชนกว่า 2 แสน 2 หมื่นคน ที่ต่างพร้อมใจกันเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของหน้าประวัติศาสตร์ไทย ทั้งนี้ พลกนิกรผู้จงรักภักดีเชื่อว่า จะกระจุกตัวกันแค่ในบริเวณพระบรมหาราชวังแต่เพียงเท่านั้น หากแต่พวกเขายังแสดงพลังผ่านการเข้าร่วมพิธีถวายดอกไม้จันทน์ตามพระเมรุมาศจำลองและซุ้มต่าง ๆ ที่ส่วนราชการจัดให้ทั่วประเทศ โดยประชาชนกลุ่มหลังนี้มีจำนวนมากมายมหาศาลถึงกว่า 19 ล้านคน (“Ministry of Interior,” 2017)

การทำงานถวายพระเพลิงเสร็จสิ้นไปอย่างยิ่งใหญ่ อลังการ และสมพระเกียรติเป็นอย่างยิ่งนั้น ในด้านหนึ่ง มันย่อมเป็นผลมาจากการที่ภาครัฐจัดสรรงบประมาณจำนวนมหาศาลให้กับการจัดพระราชพิธี แต่อีกด้านหนึ่ง การทำงานยักยกระดับนี้สำเร็จ ลุล่วงไปได้ก็เป็นผลมาจากความร่วมมือร่วมใจกันของภาคประชาสังคม เพราะไม่ว่าพระเมรุมาศจะถูกเนรมิตขึ้นมาด้วยเม็ดเงินจำนวนมหาศาลสักเท่าใด หากสนามหลวงไร้ซึ่งเงาของประชาราษฎร์ที่มาร่วมงานชนิดมืดฟ้ามัวดิน พิธีถวายพระเพลิงก็คงจะไม่ลัง น่าเกรงขาม และสมกับพระเกียรติขององค์พระมหากษัตริย์ กระนั้นก็ตาม สิ่งหนึ่งที่เราไม่ควรจะละเลยเมื่อใดก็ตามที่เราพูดถึงความสำเร็จของพระราชพิธีครั้งประวัติศาสตร์นี้ก็คือ บทบาทของภาคธุรกิจในการส่งเสริมให้พระราชพิธีเป็นไปอย่างสำเร็จลุล่วง ราบรื่น และเป็นระเบียบเรียบร้อย กล่าวคือ ในวันถวายพระเพลิง บริษัทยักษ์ใหญ่ของประเทศไทยได้พร้อมเพรียงกันปรับเปลี่ยนเวลาทำการของตนเป็นการชั่วคราว ในขณะที่บางบริษัทปิดการให้บริการตั้งแต่ช่วงบ่ายของวันถวายพระเพลิง บางบริษัทเลือกที่จะปิดกิจการตลอดทั้งวันไปเลย โดยธุรกิจที่ปรับเปลี่ยน

เวลาทำการนั้นก็มีตั้งแต่ห้างสรรพสินค้า ธนาคาร โรงภาพยนตร์ สวนสนุก ร้านขายวัสดุก่อสร้าง ร้านขายอุปกรณ์ตกแต่งบ้าน ร้านค้าปลีก ร้านค้าส่ง ร้านอาหาร ไปจนถึงร้านสะดวกซื้อ (“Check the Places,” 2017) เท่านั้นยังไม่พอ ภาคธุรกิจเหล่านี้ยังอาสาจัดให้บริการรถรับส่งแก่พนักงาน ลูกค้า และประชาชน ทั้งผู้ประสงค์จะเดินทางไปร่วมพระราชพิธี ณ ห้องสนามหลวง และผู้ที่ต้องการไปถวายดอกไม้จันทน์ ณ ชุมถวายดอกไม้จันทน์ในจุดสำคัญทั่วประเทศ (“Central Participates,” 2017)

ที่น่าสนใจก็คือ บริษัทที่ทำการปรับเปลี่ยนเวลาให้บริการและชั้นอาสาในการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน ล้วนแต่เป็นบริษัทชื่อดังที่มักจะได้รับการจัดอันดับให้เป็นบริษัทที่มั่งคั่งที่สุดไม่เพียงแต่ในระดับประเทศ หากรวมไปถึงระดับโลก (Hewison, 2021) ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มเซ็นทรัลของตระกูลจิราธิวัฒน์ กลุ่มไทยเจริญคอร์ปอเรชั่นของตระกูลสิริวัฒนภักดี ธนาคารกรุงเทพของตระกูลโสภณพนิช ธนาคารกสิกรไทยของตระกูลล้ำค่า และที่จะไม่กล่าวถึงไม่ได้เลยก็คือเครือเจริญโภคภัณฑ์ของตระกูลเจียรวนนท์ ซึ่งถือเป็นอาณาจักรธุรกิจที่ร่ำรวย เติบโตแบบก้าวกระโดด และทรงอิทธิพลต่อภาคธุรกิจไทยภายใต้รัชสมัยที่เพิ่งสิ้นสุดลง

การที่บริษัท ห้างร้าน และธุรกิจจำนวนมาก อาสาและพร้อมใจกันปรับเปลี่ยนเวลาให้บริการหรือกระทั่งปิดกิจการในวันถวายพระเพลิง คือปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นเป็นอย่างดีว่า มิใช่เพียงแค่พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ นายพล หรือชาวบ้านระดับรากหญ้าเท่านั้นที่ต้องการถวายความอาลัยแด่กษัตริย์รัชกาลที่ 9 แท้จริงแล้ว นายทุนเจ้าของธุรกิจทั้งหลายก็รู้สึกไม่ต่างกันและต้องการแสดงออกถึงความรู้สึกนั้นให้สาธารณชนได้รับรู้ ความน่าสนใจของปรากฏการณ์ที่ว่านี้ก็คือ มันดูจะมีความขัดแย้งกับความเข้าใจโดยทั่วไปเกี่ยวกับระบบทุนนิยม กล่าวคือ เรามักจะเข้าใจกันว่า ทุนนิยมคือระบบเศรษฐกิจการเมืองที่เน้นการสะสมทุนอย่างไม่มีการหยุดนิ่งและแสวงหากำไรอย่างไม่มีวันสิ้นสุด มันคือระบบที่เน้นกระบวนการเร่งการผลิต เร่งการขายสินค้า และเร่งการบริโภคในตลาด และมันคือระบบที่ทุนมีการหมุนเวียนอย่างรวดเร็วและพยายามเอาชนะข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ให้มากที่สุด ในทางตรงกันข้าม แทนที่จะเร่งกระบวนการสะสมทุน สิ่งที่เกิดขึ้นในวันถวายพระเพลิงก็คือ นายทุนไทยกลับอาสาและพร้อมใจกันหยุดกระบวนการสะสมทุน เป็นการชั่วคราวเพื่อแสดงความอาลัยต่อพระมหากษัตริย์ แม้ว่ามันจะนำไปสู่การหยุดชะงักของกิจการและการสูญเสียรายได้ที่ธุรกิจของตนควรจะได้รับหากเปิดบริการตามปกติก็ตาม ในแง่นี้ จึงน่าตั้งคำถามต่อปรากฏการณ์ที่ว่านี้เป็นอย่างยิ่งว่า บริษัทยักษ์ใหญ่ของไทยสูญเสียรายได้เป็นจำนวนเท่าใดจากการถวายความอาลัย

ในวันถวายพระเพลิง? ทำไมนายทุนเจ้าของกิจการถึงยินยอมและยินดีให้เกิดการสูญเสียรายได้เช่นนั้น? และที่สำคัญก็คือ การพร้อมออกพร้อมใจกันปิดให้บริการของภาคธุรกิจในวันนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในลักษณะใดระหว่างชนชั้นนายทุนกับสถาบันกษัตริย์ในราชอาณาจักรไทย?

บทความชิ้นนี้ต้องการที่จะแสวงหาคำตอบให้กับคำถามเหล่านั้น สิ่งที่บทความชิ้นนี้ต้องการนำเสนอก็คือ การสูญเสียรายได้จำนวนมหาศาลของนายทุนไทยอันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนเวลาให้บริการหรือปิดกิจการในวันถวายพระเพลิง โดยจำนวนเงินที่ว่ำนี้นั้นไม่เพียงแต่มีมูลค่าสูงกว่างบประมาณที่ภาครัฐใช้ในพระราชพิธีพระบรมศพและพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ หากแต่ยังมีมูลค่ามากกว่ายอดเงินที่คนธรรมดาสามัญนับสิบล้านคนร่วมกันบริจาคในพระราชพิธีดังกล่าว แม้การสูญเสียรายได้มหาศาลของนายทุนไทยในวันถวายพระเพลิงดูจะเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่สมเหตุสมผลและขัดแย้งกับหลักการสะสมทุนและแสวงหากำไรในระบบทุนนิยม หากเราลองวิเคราะห์และพิจารณาให้ลึกลงไปแล้ว ปรากฏการณ์ที่ว่ำนี้นี้ก็เป็นสิ่งที่เข้าใจได้ไม่ยากนัก กล่าวคือ มันคือการระงับการสะสมทุนเพื่อแสดงความเคารพให้กับกษัตริย์ผู้ทรงเป็นเสาหลักของระบบเศรษฐกิจการเมืองที่เอื้อผลประโยชน์ให้กับนายทุนไทยมาหลายทศวรรษ มันคือการแสดงความอาลัยให้กับกษัตริย์ผู้ส่งเสริมพันธมิตรทางธุรกิจอันแนบแน่นระหว่างสถาบันกษัตริย์กับธุรกิจยักษ์ใหญ่ในประเทศ และมันคือการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของกษัตริย์ที่ให้การอุปถัมภ์และสร้างเกราะกำบังในเชิงวัฒนธรรมให้กับนายทุนไทย ที่สำคัญมากไปกว่านั้น การระงับการสะสมทุนที่ว่ำนี้นี้เป็นไปในลักษณะชั่วคราวชั่วคราวและเน้นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ที่ชี้ให้เห็นถึงความแน่นแฟ้น ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความต่อเนื่องในความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกษัตริย์กับชนชั้นนายทุน ในระยะยาว ตราบใดที่สถาบันกษัตริย์ยังเป็นองค์กรที่ครองอำนาจนำในทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในราชอาณาจักรไทย ตราบนั้นสถาบันกษัตริย์ก็จะเป็นผู้อุปถัมภ์เป็นพันธมิตร และเป็นคู่ค้าทางธุรกิจที่ขาดเสียมิได้ในการสะสมทุนของชนชั้นนายทุนไทย หากมองในแง่นี้ แม้รายได้ที่นายทุนต้องเสียไปจากการแสดงความอาลัยในวันถวายพระเพลิงอาจทำให้ชาวบ้านคนธรรมดาถึงกับตาลุกวาว แต่ในสายตาของเหล่านายทุนผู้มั่งคั่งแล้ว มันช่างเป็นจำนวนเงินที่น้อยนิดหากเทียบกับผลประโยชน์และความมั่งคั่งที่พวกตนจะได้รับในระยะยาว

บทความชิ้นนี้ประกอบไปด้วยสามส่วนด้วยกัน ส่วนแรกเป็นการสำรวจแนวคิดทฤษฎีว่าด้วยลักษณะสำคัญของระบบทุนนิยม ในส่วนแรกนี้ ผู้เขียนทำการหยิบยืมบทวิเคราะห์ของนักคิดมาร์กซิสต์คนสำคัญในยุคปัจจุบันอย่าง เดวิด ฮาร์วีย์ (David Harvey) มาใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจกลไกและการทำงานของระบบทุนนิยม ในมุมมองของฮาร์วีย์ (Harvey, 2019) หัวใจของทุนนิยมคือการเคลื่อนไหวของมูลค่า มันคือการเคลื่อนไหวที่ไม่มีวันหยุดของมูลค่าผ่านวัฏจักรของการผลิตสินค้า การจำหน่ายสินค้า การจัดสรรรายได้จากการขายสินค้า และการนำกำไรมาลงทุนซ้ำในการผลิต ส่วนที่สองคือการศึกษาปรากฏการณ์ที่ดูจะขัดแย้งกับแนวคิดที่ว่ามา นั่นก็คือ การอาสาและพร้อมใจกันปรับเวลาการให้บริการของภาคธุรกิจในวันถวายพระเพลิง สิ่งที่ชนชั้นนายทุนได้ทำในวันนั้นไม่เพียงแต่ทำให้พวกเขาต้องสูญเสียรายได้จำนวนมหาศาล หากแต่ยังเป็นการยับยั้งการเคลื่อนไหวของมูลค่าหรือกระทั่งลดมูลค่าที่ดำรงอยู่ในสินค้า ซึ่งถือเป็นการกระทำที่เป็นปฏิปักษ์กับหลักการพื้นฐานของระบบทุนนิยม ส่วนสุดท้ายคือการวิเคราะห์และทำความเข้าใจพฤติกรรมของนายทุนไทยที่ดูผิวเผินแล้วอาจไม่สมเหตุผลผลในทางทฤษฎี แต่หากเรามองปรากฏการณ์ดังกล่าวผ่านประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างสถาบันกษัตริย์กับภาคธุรกิจในรัชสมัยที่เพิ่งผ่านพ้นไป การที่นายทุนจำเป็นต้องสูญเสียเงินนับพันล้านไปในการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ในครั้งนั้น อาจไม่ใช่เรื่องที่น่าประหลาดใจแต่อย่างใด อันที่จริงแล้ว มันช่างดูสมเหตุผลสมผลยิ่งนัก トラบใดที่นายทุนไทยยังอาศัยอยู่ใต้พระบรมโพธิสมภาร

ทุนไม่เคยหลับใหล

ก่อนที่ระบบทุนนิยมจะขึ้นมาผงาดและครองอำนาจนำในฐานะระบบเศรษฐกิจการเมืองที่ทรงอิทธิพลที่สุดในโลก ลัทธิพาณิชย์นิยม (Mercantilism) คือแนวทางการบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจที่ได้รับความนิยมและครอบงำนโยบายรัฐบาล การประกอบธุรกิจ และวิถีชีวิตของผู้คนในยุโรปช่วงยุคศตวรรษที่ 16 ถึงศตวรรษที่ 18 ลัทธิพาณิชย์นิยมตั้งอยู่บนแนวคิดที่ว่า ความมั่งคั่งของปัจเจกบุคคลและของรัฐนั้นมีที่มาจากการค้าขาย มันคือการค้าขายที่จะต้องทำกำไรให้มากที่สุด ผ่านการขายให้มากและซื้อให้น้อยในกรณีของการค้าระหว่างปัจเจกบุคคล และผ่านการส่งออกสินค้าให้มากและการตั้งกำแพงภาษีให้สูงเพื่อเป็นการลดการนำเข้าสินค้าในกรณีของการค้าระหว่างรัฐ เมื่อได้กำไรมาแล้ว กำไรที่ได้จากการค้าขายนั้นจะต้องถูกกักตุนให้มากที่สุดในรูปแบบของเงินและทองคำ และนั่นก็ทำให้เกิดความเชื่อที่แพร่หลาย

ในยุคก่อนทุนนิยมว่า รัฐได้กักตุนเงินทองไว้ในท้องพระคลังมากที่สุด รัฐนั้นย่อมมีความมั่งคั่งเป็นที่สุด ไม่เพียงเท่านั้น ความเชื่อที่ว่าหนทางสำคัญในการได้มาซึ่งความมั่งคั่งคือการกักตุนเงินทองไว้ในมือให้มากที่สุดยังส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมยุโรป กล่าวคือ ค่านิยมเรื่องการประหยัดคอออม การไม่ฟุ้งเฟ้อและไม่บริโภคสินค้าที่ไม่จำเป็น และการใช้ชีวิตอย่างพออยู่พอกิน กลายเป็นค่านิยมที่ได้รับการเชิดชูในสังคม (Brue & Grant, 2007, pp. 13–34; “Mercantilism,” n.d.; Kishtainy, 2012, pp. 34–35) หากมองในแง่นี้ ลักษณะเด่นของระบบเศรษฐกิจการเมืองก่อนทุนนิยมก็คือ การที่ทุนมีแนวโน้มจะหยุดนิ่ง ทุนมีอุปสรรคในการเคลื่อนย้ายเนื่องจากข้อจำกัดที่มาจากกำแพงภาษีซึ่งจำกัดการนำเข้าสินค้า ทุนมักจะถูกเก็บกักตุนไว้ในกระเป๋าสตางค์ของปัจเจกชนหรือในท้องพระคลังของราชอาณาจักร และทุนมีความหมายเพียงแต่เงินและทองซึ่งเป็นโลหะที่จับต้องได้และถือครองได้อยู่ในมือแต่เพียงเท่านั้น หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 ลัทธิพาณิชย์นิยมได้เสื่อมความนิยมลงไปเป็นอย่างมาก เนื่องจากไม่สามารถให้คำอธิบายหรือตอบสนองต่อระบบเศรษฐกิจการเมืองที่กำลังผงาดขึ้นมา นั่นก็คือ ระบบทุนนิยม ซึ่งเป็นระบบที่มีกลไก การทำงาน และลักษณะเด่นแตกต่างไปจากระบบเศรษฐกิจการเมืองในอดีตที่มนุษยชาติคุ้นเคยกันมาเนิ่นนาน แน่นนอน หนึ่งในนักคิดคนสำคัญที่เข้าใจแก่นของระบบทุนนิยมอย่างลึกซึ้งและตระหนักถึงพลังของมันที่กำลังจะแผ่อิทธิพลและเปลี่ยนโลกทั้งใบในช่วงศตวรรษที่ 19 คือ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ในการวิเคราะห์ของมาร์กซ์ ทุนไม่ได้หมายถึงแค่เงินและทอง เนื่องจากเงินทองเป็นแค่ทุนประเภทหนึ่ง ที่ปรากฏให้เห็นในรูปแบบของเงินตราที่ใช้แลกเปลี่ยนกันในตลาด อันที่จริงแล้ว ทุนตามนิยามของมาร์กซ์ยังรวมถึงที่ดิน แรงงาน วัตถุดิบ เครื่องจักร ที่ใช้ในการผลิต และสินค้าที่ขายในตลาด นอกจากนั้น ดังที่ฮาร์วีย์ได้สรุปนิยามของทุนในมุมมองของมาร์กซ์เอาไว้ ทุนคือ “มูลค่าที่กำลังเคลื่อนที่” หรือ “มูลค่าที่กำลังหมุนอยู่” (capital as value in motion) (Harvey, 2019, p. 4) กล่าวคือ ทุนคือการเคลื่อนไหวที่ไม่มีวันหยุดของมูลค่าผ่านกระบวนการการผลิตสินค้า การขายสินค้า การจัดสรรรายได้จากการขายสินค้า และการนำกำไรมาลงทุนซ้ำในการผลิต พูดให้เห็นภาพมากกว่านั้นก็คือ ทุนคือสิ่งที่มีมูลค่า แต่มูลค่าในที่นี้ไม่ได้กำเนิดขึ้นหรือดำรงอยู่ในตัวมันเองตั้งแต่แรก หากแต่ต้องผ่านกระบวนการที่หลากหลาย ซับซ้อน และมีพลวัต เส้นทางของการเคลื่อนที่ของมูลค่านั้นเริ่มต้นที่กระบวนการสร้างมูลค่า (valorization) นั่นก็คือ การผลิตสินค้าในโรงงาน ผ่านการใช้แรงงานของกรรมกรซึ่งเป็นแหล่งมูลค่าสำคัญ

ที่ผนวกเข้าไปในตัวสินค้า อย่างไรก็ตามมูลค่าที่ดำรงอยู่ในตัวสินค้าก็แทบจะไร้ค่าไปในทันทีหากมันไม่ได้เข้าสู่กระบวนการต่อไป นั่นก็คือ กระบวนการที่นายทุนทำการแปรรูปมูลค่าให้เป็นตัวเงิน (realization) ผ่านการจำหน่ายสินค้าในตลาด เมื่อมูลค่าได้รับการแปรรูปกลายเป็นเงินในมือของนายทุน กระบวนการจัดสรรมูลค่าที่เป็นตัวเงิน (distribution) ก็จะตามมาในทันที นั่นคือ นายทุนจะทำการจ่ายค่าเช่าให้กับเจ้าของที่ดินที่ตนเช่าเพื่อตั้งโรงงาน จ่ายค่าดอกเบี้ยให้กับธนาคารที่ออกเงินกู้ให้ตนเอามาใช้ลงทุนเปิดโรงงาน จ่ายภาษีให้กับรัฐ และจ่ายเงินค่าแรงให้กับกรรมกรในโรงงานของตน ที่สำคัญก็คือ เงินที่เหลือจากกระบวนการจัดสรรมูลค่าคือกำไร และกำไรที่ว่านี้เองก็คือมูลค่าที่จะถูกเอาไปใช้ในการลงทุนครั้งใหม่ ซึ่งเป็นการเริ่มวัฏจักรของการหมุนหรือการเคลื่อนที่ของมูลค่ารอบใหม่ต่อไปนั่นเอง (Harvey, 2019, pp. 8–17)

ด้วยเพราะกระบวนการที่มีพลวัต ต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกันของการเคลื่อนไหวของมูลค่าในระบบทุนนิยมนี้เอง ฮาร์วีย์จึงเน้นย้ำว่า การที่เราจะเข้าใจแก่น กลไก และการทำงานของระบบทุนนิยมได้อย่างรอบด้าน เราไม่ควรที่จะหยุดอยู่ที่การอ่านหนังสือ *Capital, vol I* [ทุน เล่มที่ 1] (Marx, 1992) ที่โด่งดังของมาร์กซ์ ซึ่งมีใจความสำคัญว่าด้วยกระบวนการสร้างมูลค่าผ่านการผลิตสินค้าในโรงงาน แต่เพียงเท่านั้น หากแต่เราควรให้ความสนใจไปที่ *Capital, vol II* [ทุน เล่มที่ 2] (Marx, 1993a) และ *Capital, vol III* [ทุน เล่มที่ 3] (Marx, 1993b) ซึ่งเป็นหนังสือสองเล่มที่มาร์กซ์ประพันธ์ไม่เสร็จในช่วงที่เขามีชีวิตอยู่ ในหนังสือสองเล่มนี้ มาร์กซ์ได้วิเคราะห์การเคลื่อนที่ของมูลค่าผ่านกระบวนการซื้อขายสินค้าในตลาดและกระบวนการจัดสรรมูลค่าหลังการขายได้สิ้นสุดลง ในมุมมองของฮาร์วีย์ การมองการเคลื่อนที่ของมูลค่าแบบเป็นองค์รวมเช่นนี้เท่านั้น ที่จะทำให้เราเข้าใจพลวัตและการทำงานของทุนได้อย่างแท้จริง (Harvey, 2019, pp. 24–50)

นอกจากนั้น ด้วยเพราะแก่นของทุนคือการเคลื่อนไหว การเคลื่อนที่ และการหมุนเวียน ทุนจึงไม่เคยหยุดนิ่ง หากแต่เปลี่ยนผ่านจากมือสู่มือ จากโรงงานสู่โรงงาน จากโรงงานสู่ตลาด จากตลาดสู่ธนาคาร และจากธนาคารสู่โรงงานและโรงงาน ในแง่นี้การกักตุนเงินทองเอาไว้ในมือให้มากที่สุด การประหยัลดดอกเบี้ย และการดำรงชีพอย่างพออยู่พอกิน ตามแนวคิดลัทธิพาณิชนิยม จึงไม่ก่อให้เกิดประโยชน์มากนักให้กับนายทุน เพราะมันไม่ได้นำไปสู่การสร้างมูลค่า การเปลี่ยนมูลค่าออกมาเป็นตัวเงิน และการสร้างรายได้และกำไรให้กับนายทุน ในทางตรงกันข้าม วิธีทางในการสะสม

ทุนที่ดีที่สุดในระบบทุนนิยมกลับเป็นการขับเคลื่อนให้ทุนเคลื่อนย้ายจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งให้เร็วที่สุด การโฆษณาให้ผู้บริโภคมีความต้องการซื้อสินค้าในตลาดให้มากที่สุด การขายสินค้าให้มากที่สุดภายในระยะเวลาที่สั้นที่สุด และการนำเอากำไรจากการขายสินค้ากลับมาลงทุนใหม่ให้เร็วที่สุด ด้วยเหตุนี้เอง เวลา การเร่งรัด และความรวดเร็ว จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากต่อการประกอบธุรกิจของนายทุน และนายทุนย่อมแสวงหาหนทางใด ๆ ที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการหยุดชะงักของการผลิต ความล่าช้าของการเคลื่อนย้ายและหมุนเวียนของทุน และภาวะสินค้าค้างสต็อกเพราะขายไม่ออก ในมุมมองของฮาร์วีย์ การหยุดชะงักหรือการหยุดการเคลื่อนที่ของทุน คือกระบวนการที่ตรงกันข้ามกับการสร้างมูลค่า หรือกล่าวในทางทฤษฎี มันคือการ “ลดมูลค่า” (devalue) หรือการเป็น “ปฏิปักษ์ต่อมูลค่า” (anti-value) (Harvey, 2019, pp. 72–93) กล่าวคือ เมื่อใดก็ตามที่เกิดกรณีการติดขัดในกระบวนการผลิต กรณีที่สินค้าที่ผลิตเสร็จแล้วแต่กลับมีการขนส่งช้า หรือกรณีที่สินค้ายังขายไม่ออกและค้างเติ่งอยู่ในสต็อก ในกรณีที่ว่าเหล่านี้ ไม่เพียงแต่มูลค่าที่ดำรงอยู่ในสินค้าจะไม่ได้รับการแปรเปลี่ยนให้เป็นตัวเงินภายในเวลาที่กำหนด หากแต่มูลค่าที่ว่านี้ก็มีแต่จะลดลงไปตามกาลเวลา จากการที่สินค้าเน่าเสีย เสื่อมความนิยม หรือไม่เป็นที่ต้องการของตลาดอีกต่อไปในอนาคต ในแง่นี้ จะเห็นได้ว่า หลักการสำคัญของระบบทุนนิยมก็คือ ทุนต้องแข่งกับเวลาอยู่เสมอ และหากเข็มนาฬิกายังไม่หยุดหมุน นายทุนย่อมไม่ต้องการให้ทุนหยุดชะงัก เฉื่อยลง และหยุดอยู่กับที่ หากแต่มันต้องเคลื่อนไหว เคลื่อนที่ และหมุนเวียนให้ทันเวลา

อย่างไรก็ดี แม้นายทุนจะกระทำทุกวิถีทางมิได้ทุนหยุดเคลื่อนที่ แต่ในหลาย ๆ ครั้ง การเคลื่อนไหวของทุนก็เกิดอาการเฉื่อยลง สะดุด หรือหยุดการเคลื่อนไหวเป็นการชั่วคราวได้เช่นกัน ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า ในด้านหนึ่ง การหยุดชะงักของทุนอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหรือวิกฤตเศรษฐกิจที่ทำให้สินค้าขายไม่ออกตามเวลาที่กำหนดไว้และค้างอยู่ในสต็อก ซึ่งนั่นก็ทำให้มูลค่าของสินค้านั้นมีแต่เสื่อมลงไปตามกาลเวลา แต่ในอีกด้านหนึ่ง การหยุดชะงักของทุนอาจเป็นผลมาจากปัจจัยอื่น ๆ นอกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น ปัจจัยทางการเมืองและปัจจัยทางธรรมชาติ ในทางการเมือง ชนชั้นกรรมาชีพมักจะรวมตัวกันประท้วงนัดหยุดงาน หรือคว่ำบาตรการใช้สินค้าบางประเภท เพื่อเป็นการเรียกร้องค่าแรงที่มากขึ้น เรียกร้องชั่วโมงการทำงานที่ลดลง และเรียกร้องสวัสดิการสังคมที่ดีขึ้นจากชนชั้นนายทุน นี่เป็นปัจจัยที่ไม่เพียงแต่ทำให้กระบวนการผลิตต้องหยุดชะงักลงอย่างกระทันหัน หากแต่ทำให้การซื้อขายสินค้าในตลาดซบเซาตามไปด้วย (Harvey,

2019, p. 77) ส่วนในทางธรรมชาติ ภาวะภัยแล้ง อุทกภัย พายุถล่ม แผ่นดินไหว รวมไปถึงการแพร่ระบาดของโรคภัย ก็ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการหยุดชะงักของทุนแทบจะทันทีที่เกิดภัยนะทางธรรมชาติและนำไปสู่ปัญหาสภาวะเศรษฐกิจซบเซาในระยะยาว ซึ่งก็ยิ่งเป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนที่และหมุนเวียนของทุนมากขึ้นไปอีก

ดังนั้น โจทย์สำคัญของนายทุนเมื่อประกอบกิจการของตนก็คือ การลดปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้ให้มากที่สุด ซึ่งในบางครั้ง ต่อให้พยายามแค่ไหน มันก็แทบจะเป็นไปไม่ได้เลย เช่น การที่นายทุนจุดธูปจุดเทียนภาวนาขอให้ฟ้าฝนเป็นใจในการลงทุนและการประกอบกิจการ แต่ในหลาย ๆ ครั้ง มันก็ทำได้ไม่มากนัก เช่น การที่นายทุนล๊อบบี้ให้รัฐบาลออกมาตรการเยียวยาภาคธุรกิจ หรือล๊อบบี้ให้รัฐสภาออกกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการนัดหยุดงานและประท้วงของกรรมกร นอกจากนั้น นายทุนก็อาจใช้วิธีการที่ดิบเถื่อนกว่านั้น อย่างเช่นการฟุ้งกำลังและความรุนแรงของตำรวจ ทหาร และนักเลงข้างถนนในการสลายการชุมนุมของกรรมกรและทำร้ายร่างกายผู้นำกรรมกร แต่ไม่ว่านายทุนแต่ละคนจะเลือกใช้วิธีใดก็ตาม เป้าหมายที่นายทุนต้องไปให้ถึงก็คือเป้าหมายเดียวกัน นั่นก็คือ การป้องกันไม่ให้ธุรกิจของตนต้องเผชิญกับภาวะที่ทุนหยุดการเคลื่อนไหวในโรงงาน ภาวะที่สินค้าขายไม่ออกในตลาด ภาวะที่มูลค่าของสินค้าเสื่อมลงตามกาลเวลา และภาวะที่สินค้าค้างสต็อกจนต้อง “ลดล้างสต็อก” หรือทำลายสินค้าทิ้งไปเลยทั้งหมด นี่คือฝันร้ายที่นายทุนทุกคนไม่อยากจะพบเจอเป็นแน่แท้

เมื่อทุนหยุดหมุนในวันถวายพระเพลิง

หากเรานำกรอบแนวคิดที่ว่า หัวใจของระบบทุนนิยมคือการเคลื่อนที่ของทุนอย่างไม่มีวันหยุด มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์การนัดกันหยุดกิจการของนายทุนไทยในวันถวายพระเพลิงพระบรมศพ ความน่าสนใจของปรากฏการณ์ที่ว่านี้ก็คือ มันเป็นการระงับการเคลื่อนไหวของทุนโดยสมัครใจและเป็นความยินยอมของนายทุนในการแบกรับค่าเสียหายที่ตามมาจากการหยุดชะงักของทุน แม้จะประเมินได้ยากกว่าค่าเสียหายที่ว่ามันคิดเป็นจำนวนเงินเบ็ดเสร็จเท่าไร เนื่องจากมีธุรกิจที่ปิดกิจการหรือปรับเวลาทำการในวันนั้นเป็นจำนวนมากทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด นอกจากนั้น ในขณะที่บริษัทยักษ์ใหญ่ระดับประเทศประกาศอย่างเป็นทางการในสื่อสาธารณะถึงการปรับเปลี่ยนเวลาการให้บริการ บริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กจำนวนมากทำการปิดกิจการโดยเป็นที่รู้กันแค่ในระดับท้องถิ่น ที่สำคัญก็คือ ในขณะที่

เราสามารถสืบหาข้อมูลผลประกอบการของบริษัทักษ์ใหญ่ที่มีการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหรือที่มีการนำเสนอรายงานประจำปีให้แก่สาธารณะ การเข้าถึงข้อมูลทางการเงินของบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กเป็นสิ่งที่ทำได้ยากยิ่งกระนั้นก็ตาม หากเราพิจารณาไปที่บริษัทักษ์ใหญ่ระดับประเทศเป็นหลัก ซึ่งมักจะมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ประจำปีให้กับผู้ถือหุ้นและสาธารณชน โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2559 ซึ่งเป็นปีก่อนหน้าพระราชพิธีถวายพระเพลิงและเป็นที่บริษัทชั้นนำต่างให้ข้อมูลแก่สาธารณชนอย่างครบถ้วน มันก็พอจะคำนวณได้อย่างคร่าว ๆ ว่า รายได้ในแต่ละเดือน แต่ละวัน และแต่ละชั่วโมงของบริษัทนั้น ๆ มีมูลค่าเป็นเท่าใดในกรณีที่เปิดกิจการตามปกติ นอกจากนั้น เมื่อเรานำรายได้ต่อชั่วโมงทำการมาคิดคำนวณด้วยการนำไปคูณกับจำนวนชั่วโมงที่บริษัทนั้น ๆ ปิดกิจการในวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2560 มันก็พอจะคำนวณในแบบคร่าว ๆ ได้เช่นกันว่า ตกลงแล้วบริษัทักษ์ใหญ่ของประเทศไทยสูญเสียรายได้โดยประมาณไปเท่าไรจากการปิดกิจการชั่วคราวเพื่อถวายความอาลัยแด่กษัตริย์รัชกาลที่ 9³

แน่นอน ธุรกิจที่สูญเสียรายได้ไปมากที่สุดในวันถวายพระเพลิงพระบรมศพ คือ ธุรกิจของบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ (Charoen Pokphand Group) หรือที่เรียกกันติดปากด้วยชื่อย่อว่า ซีพี (CP) ซึ่งถือเป็นอาณาจักรธุรกิจที่ร่ำรวยที่สุดในประเทศ ซีพีในฐานะบริษัทแม่มีบทบาทต่อการสะสมทุนในราชอาณาจักรไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีบริษัทลูกประกอบธุรกิจที่หลากหลายแขนงของระบบเศรษฐกิจไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตร ธุรกิจอาหาร ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจสื่อสาร และโทรคมนาคม ธุรกิจอีคอมเมิร์ซและดิจิทัล ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจยานยนต์ ธุรกิจยาและเวชภัณฑ์ และธุรกิจการเงินและการธนาคาร (“Our Business,” n.d.) ไม่เพียงเท่านั้น ด้วยการลงทุนในต่างแดนถึง 21 ประเทศ (“About CP,” n.d.) ซีพี คืออาณาจักรธุรกิจที่มีอิทธิพลและความมั่งคั่งในระดับสากลแทบไม่ต่างไปจากสถานะของบรรษัทข้ามชาติชั้นนำของโลก จนสื่อต่างชาติถึงกับตื่นตะลึงไปกับทรัพย์สินของอาณาจักรธุรกิจเครือซีพีที่มีการประเมินค่าไว้กว่า 2 ล้านล้านบาท (Yuda, 2019) อย่างไรก็ดี แม้จะเปรียบเป็นดังเครื่องจักรทำเงินที่ไม่มีวันหยุดหมุน ซีพีกลับเป็นบริษัท

³ ทั้งนี้ การคำนวณของผู้เขียนในบทความนี้เป็นการคำนวณในแบบหยาบ ๆ โดยมีได้คำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ส่งอิทธิพล และแทรกซ้อนในการประกอบการของบริษัทที่เกิดขึ้นในแต่ละปี อีกทั้งการคำนวณในที่นี้ก็เป็นการปฏิบัติเสมือนว่าบริษัทที่ศึกษามีรายได้ในอัตราที่คงที่และไม่เปลี่ยนแปลงใด ๆ ในแต่ละเดือน แต่ละวัน และแต่ละชั่วโมงในปีที่ทำการศึกษา

แรก ๆ ที่ออกมาประกาศว่า จะทำการปรับเวลาการให้บริการของธุรกิจบางประเภท ในวันถวายพระเพลิงพระบรมศพ ในกรณีของธุรกิจค้าปลีก ซีพีปรับเวลาให้บริการของร้านเซเว่น อีเลฟเว่น (7-Eleven) และร้านซีพี เฟรชมาร์ท (CP Fresh Mart) ในกรณีของธุรกิจค้าส่ง ซีพีปรับเวลาให้บริการของห้างแม็คโคร (Makro) และในกรณีของธุรกิจสื่อสารและโทรคมนาคม ซีพีปรับเวลาให้บริการของทรูช็อป (True Shop) (“CP,” 2017)

ที่น่าสนใจก็คือ ธุรกิจเหล่านี้ล้วนเป็นธุรกิจที่ทำเงินเป็นกอบเป็นกำให้กับอาณาจักรซีพี ดังที่ตาราง 1 ได้แสดงให้เห็น บริษัท ซีพี ออลล์ (CP All) ซึ่งทำการบริหารจัดการร้านเซเว่น อีเลฟเว่น ในประเทศไทย มีรายได้ในปี พ.ศ.2559 ประมาณ 4 แสน 5 หมื่นล้านบาท บริษัท สยามแม็คโคร (Siam Makro) ซึ่งทำการบริหารจัดการห้างแม็คโครในประเทศไทย มีรายได้ 1 แสน 7 หมื่นล้านบาท และบริษัททรู คอร์ปอเรชั่น (True Corporation) มีรายได้ 1 แสน 3 หมื่นล้านบาท ดังนั้น หากนับเพียงแค่สามบริษัทนี้ ซีพีมีรายได้โดยประมาณถึง 7 แสน 5 หมื่นล้านบาทต่อปี แน่นนอนเหลือเกินว่าทุก ๆ วัน ทุก ๆ เดือน และทุก ๆ ชั่วโมงที่บริษัทเหล่านี้ประกอบกิจการ คือช่วงเวลาทองแห่งการทำเงิน อย่างไรก็ตาม การทำเงินเป็นกอบเป็นกำของซีพี ออลล์ สยามแม็คโคร และทรู คอร์ปอเรชั่น ก็มีอันต้องหยุดชะงักเป็นการชั่วคราวในวันถวายพระเพลิง และนั่นก็ทำให้บริษัททั้งสามต้องสูญเสียรายได้ประมาณ 9 ร้อยล้านบาทที่น่าทึ่งก็คือ จำนวนเงินที่ซีพีต้องเสียไปในครั้งนี้ แม้จะดูน้อยนิดหากเทียบกับรายได้รวมในแต่ละปี แต่ก็ก็เป็นจำนวนที่มากกว่ายอดเงินบริจาคของคนไทย 12 ล้านคนที่เข้าถวายความเคารพพระบรมศพเป็นเวลากว่าหนึ่งปี ในแง่นี้ การถวายความอาลัยของสมาชิกตระกูลเจียรวนนท์อาจจะไม่ได้โดดเด่นนักหากเทียบกับการแสดงออกทางอารมณ์ของฝูงชนนับแสนที่เข้าร่วมพระราชพิธีที่ท้องสนามหลวง แต่มันกลับเด่นชัดเป็นอย่างยิ่งหากวัดกันที่ตัวเงินที่พวกเขาต้องสูญเสียไปในวันถวายพระเพลิง

ตาราง 1 รายได้ที่บริษัทในเครือโศภณภัณฑ์เสียไปโดยประมาณ จากการปิดกิจการชั่วคราวในวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2560 (จำนวนเงินหลักล้านบาท)

ชื่อ บริษัท	รายได้ ตลอด ทั้งปี 2559	รายได้ เฉลี่ย ต่อเดือน	รายได้ เฉลี่ย ต่อวัน	จำนวน ชั่วโมง ที่เปิด กิจการ ต่อวัน	รายได้ เฉลี่ย ต่อ ชั่วโมง	จำนวน ชั่วโมง ที่เปิด ในวันที่ 26 ต.ค. 60	รายได้ ที่เสีย จาก การปิด กิจการ ชั่วคราว
ซีพี ออลส์	451,938.85	37,661.57	1,255.38	24	52.30	9.5	496.85
สยาม แม็คโคร	172,790.13	14,399.17	479.97	14	34.28	7	239.96
ทรู คอร์ปอเรชั่น	131,157.90	10,929.82	364.32	9.5	38.34	5	191.70
รวม	755,886.88	62,990.56	2,099.67	-	124.92	-	928.51

ที่มา: คำนวณโดยใช้ข้อมูลจาก “Information,” 2017

อย่างไรก็ดี การนำเสนอภาพว่า ซีพีเป็นเพียงบริษัทเดียวที่สูญเสียรายได้จำนวนมหาศาลไปกับการแสดงความอาลัยต่อกษัตริย์รัชกาลที่ 9 ก็คงจะเป็นการนำเสนอที่ไม่เป็นธรรมกับบริษัทอื่น ๆ อีกมากมายที่ต่างก็ยอมสูญเสียรายได้ในการประกอบการด้วยกันทั้งนั้นในวันถวายพระเพลิง ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า ธนาคารและสถาบันการเงินทุกประเภทได้ประกาศปิดการให้บริการทั้งวันในวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2560 และสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ การสูญเสียรายได้ที่ภาคการเงินและการธนาคารของไทยควรจะได้รับในยามปกติ ดังที่ตาราง 2 ได้ชี้ให้เห็น รายได้ของธนาคารขนาดใหญ่ในประเทศไทยนั้นมีจำนวนมหาศาล ในปี พ.ศ.2559 ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย ธนาคารทหารไทย ธนาคารธนาชาต และธนาคารทีสโก้ มีรายได้รวมกันเป็นเงินกว่า 8 แสน 8 หมื่นล้านบาท และธนาคารยักษ์ใหญ่เหล่านี้ดูจะไม่สะทกสะท้านกับการสูญเสีย

รายได้ 2 พัน 4 ร้อยล้านบาทภายในวันเดียวเพื่อแสดงความอาลัยแด่กษัตริย์รัชกาลที่ 9 มากไปกว่านั้น ไม่ใช่เพียงแค่ห้างร้านของซีพีเท่านั้นที่ได้รับผลกระทบ หากแต่ห้างสรรพสินค้าชื่อดังอย่าง เซ็นทรัล (Central) โรบินสัน (Robinson) และเดอะมอลล์ (The Mall) รวมไปถึงห้างขายสินค้าอุปโภคบริโภคยักษ์ใหญ่อย่าง บิ๊กซี (Big C) และเทสโก โลตัส (Tesco Lotus)⁴ ต่างก็สูญเสียรายได้ไปหลายร้อยล้านเช่นกัน ดังที่ตารางที่ 3 แสดงให้เห็น ห้างร้านที่กล่าวมานี้มีรายได้ในปี พ.ศ.2559 รวมกันเป็นเงินเกือบ 4 แสนล้านบาท และต้องสูญเสียรายได้จากการปิดการให้บริการเร็วกว่าปกติในวันถวายพระเพลิงไปมากกว่า 6 ร้อยล้านบาท

⁴ ในต้นปี พ.ศ.2563 กลุ่มซีพีของตระกูลเจียรวนนท์ได้เข้าซื้อกิจการของบริษัท เทสโก้ สโตร์ส (ประเทศไทย) จำกัด ผ่านการชนะการประมูลกับกลุ่มเซ็นทรัลของตระกูลจิราธิวัฒน์ และกลุ่มไทยเจริญคอร์ปอเรชั่นของตระกูลสิริวัฒนภักดี และนั่นก็ทำให้ห้างเทสโก โลตัส ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรธุรกิจของเครือเจริญโภคภัณฑ์ (“100-Billion-Baht,” 2017) นอกจากนั้น ธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทยยังสะท้อนการกระจุกตัวของทุนในตระกูลธุรกิจใหญ่ไม่กี่ตระกูล ในขณะที่ตระกูลเจียรวนนท์ถือครองเซเว่น อีเลว่น แม็คโคร และเทสโก โลตัส ตระกูลสิริวัฒนภักดีถือครองบิ๊กซี และตระกูลจิราธิวัฒน์ถือครองเซ็นทรัลและโรบินสัน (Nakthong, 2020)

ตาราง 2 รายได้ที่ธนาคารเสียไปโดยประมาณ จากการปิดกิจการชั่วคราวในวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2560 (จำนวนเงินหลักล้านบาท)

ชื่อบริษัท	รายได้ ตลอด ทั้งปี 2559	รายได้ เฉลี่ย ต่อเดือน	รายได้ เฉลี่ย ต่อวัน	จำนวน ชั่วโมง ที่เปิด กิจการ ต่อวัน	รายได้ เฉลี่ย ต่อ ชั่วโมง	จำนวน ชั่วโมง ที่ปิด ในวันที่ 26 ต.ค. 60	รายได้ ที่เสีย จากการ ปิด กิจการ ชั่วคราว
ไทยพาณิชย์	164,054.80	13,671.23	455.70	7	65.1	7	455.70
กรุงเทพ	140,919.56	11,743.29	391.44	7	55.92	7	391.44
กรุงศรีอยุธยา	111,839.72	9,319.97	310.66	7	44.38	7	310.66
กสิกรไทย	178,839.33	14,903.27	496.77	7	70.96	7	496.77
กรุงไทย	160,216.10	13,351.34	445.04	7	63.57	7	445.04
ทหารไทย	46,384.33	3,865.36	128.84	7	18.4	7	128.84
ธนชาต	58,487.46	4,873.95	162.46	7	23.2	7	162.46
ทีสโก้	22,247.17	1,853.92	61.79	7	8.82	7	61.79
รวม	882,988.47	73,582.33	2,452.70	-	350.35	-	2,452.70

ที่มา: คำนวณโดยใช้ข้อมูลจาก “Information,” 2017

ตาราง 3 รายได้ที่ศูนย์การค้าเสียไปโดยประมาณ จากการปิดกิจการชั่วคราว
ในวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2560 (จำนวนเงินหลักล้านบาท)

ชื่อ บริษัท	รายได้ ตลอด ทั้งปี 2559	รายได้ เฉลี่ย ต่อเดือน	รายได้ เฉลี่ย ต่อวัน	จำนวน ชั่วโมง ที่เปิด กิจการ ต่อวัน	รายได้ เฉลี่ย ต่อ ชั่วโมง	จำนวน ชั่วโมง ที่ปิด ใน วันที่ 26 ต.ค. 60	รายได้ ที่เสีย จาก การปิด กิจการ ชั่วคราว
เซ็นทรัล	30,113.84	2,509.48	83.64	10	8.36	6	50.16
โรบินสัน	30,187.00	2,515.58	83.85	10	8.38	6	50.28
เดอะ มอลล์	24,226.00	2,018.83	67.29	10	6.72	6	40.32
บิ๊กซี	107,239.00	8,936.58	297.88	14	21.27	8	170.16
เทสโก โลตัส	208,163.00	17,346.91	578.23	14	41.30	8	330.40
รวม	399,928.84	33,327.38	1,110.89	–	86.03	–	641.32

ที่มา: คำนวณโดยใช้ข้อมูลจาก “Central and The Mall,” 2018; “The 2017 Annual Report,” n.d.; “The Mall’s,” 2017; “Financial Budget,” (n.d.); “Big C,” 2018

ในวันที่พสกนิกรพร้อมใจกันถวายความอาลัยเป็นครั้งสุดท้ายแด่กษัตริย์รัชกาลที่ 9 ไม่เพียงแต่ลูกค้าร้านขายของสะดวกซื้อ ลูกค้าห้างสรรพสินค้า ลูกค้าธนาคาร และลูกค้าเครือข่ายโทรศัพท์ จะต้องปรับพฤติกรรมการใช้บริการของตัวเอง หากแต่ลูกค้าร้านขายอุปกรณ์ก่อสร้างบ้าน ลูกค้าร้านเฟอร์นิเจอร์ ลูกค้าโรงพยาบาล และลูกค้าสวนสัตว์และสวนสนุก ต่างก็ต้องปรับตัวเช่นกัน ด้วยการเข้าใช้บริการในเวลาไม่กี่ชั่วโมงตามที่ผู้ให้บริการกำหนด หรือไม่ก็งดการใช้บริการไปเลยในกรณีให้ผู้ให้บริการประกาศปิดกิจการทั้งวัน ดังที่ตารางที่ 4 ได้ชี้ให้เห็นร้านขายอุปกรณ์ก่อสร้าง เฟอร์นิเจอร์ และของตกแต่งบ้าน ที่พร้อมใจกันปรับเปลี่ยนเวลาการทำงาน ประกอบไปด้วย โฮมโปร (HomePro) โกลบอล เฮาส์ (Global House) ดูโฮม (Dohome) ไทวอต (Thai Watsadu) อินเด็กซ์ลิฟวิ่ง มอลล์ (Index Living Mall)

เอสบี เฟอร์นิเจอร์ (SB Furniture) และ อีเกีย (Ikea) นี่คือห้างร้านชั้นนำของประเทศไทย ที่ทำรายได้ในปี พ.ศ.2559 รวมกันแล้วเป็นเงินจำนวน 1 แสน 4 หมื่นล้านบาท และการปิดการให้บริการเร็วกว่ากำหนดเพียงแค่วันเดียวได้นำไปสู่การสูญเสียรายได้ที่มาจากการจับจ่ายใช้สอยของลูกค้าเกือบ 2 ร้อยล้านบาท เช่นเดียวกัน ดังที่ ตาราง 5 ได้แสดงให้เห็น กลุ่มบริษัทด้านบันเทิงที่เข้าร่วมใจกันปิดกิจการทั้งวัน ในวันถวายพระเพลิงนั้น มีห้างเมเจอร์ ซีเนเพล็กซ์ (Major Cineplex) และเอสเอฟ ซีเนม่า (SF Cinema) ซึ่งเป็นสองยักษ์ใหญ่ในธุรกิจโรงภาพยนตร์ของประเทศไทย นอกจากนั้น ยังมีสวนสัตว์ซาฟารีเวิลด์ (Safari World) รวมไปถึงสวนสนุก อย่างสวนสยาม (Siam Amazing Park) และดรีมเวิลด์ (Dream World) อีกด้วย ในปีพ.ศ.2559 ธุรกิจเหล่านี้ทำเงินรวมกันเป็นรายได้ 1 หมื่น 6 พันล้านบาท และ ในวันถวายพระเพลิง ธุรกิจที่เป็นแหล่งสร้างความบันเทิงให้คนไทยมานาน จำพวกนี้สูญเสียรายได้จากการปิดกิจการประมาณ 44 ล้านบาท

ตาราง 4 รายได้ที่ร้านขายอุปกรณ์ก่อสร้าง เฟอร์นิเจอร์ และของตกแต่งบ้าน
เสียไปโดยประมาณ จากการปิดกิจการชั่วคราวในวันที่ 26 ตุลาคม
พ.ศ.2560 (จำนวนเงินหลักล้านบาท)

ชื่อ บริษัท	รายได้ ตลอด ทั้งปี 2559	รายได้ เฉลี่ย ต่อเดือน	รายได้ เฉลี่ย ต่อวัน	จำนวน ชั่วโมง ที่เปิด กิจการ ต่อวัน	รายได้ เฉลี่ย ต่อ ชั่วโมง	จำนวน ชั่วโมง ที่ปิด ในวันที่ 26 ต.ค. 60	รายได้ ที่เสีย จากการ ปิด กิจการ ชั่วคราว
โฮมโปร	61,144.07	5,095.33	169.84	12	14.15	6	84.90
โกลบอล เฮาส์	20,830.56	1,735.88	57.86	12	4.82	8	38.56
ดูโฮม	18,692.00	1,557.66	51.92	11	4.72	7	33.04
ไทวัสดุ	19,964.00	1,663.66	55.45	12	4.62	8	36.96
อินเด็กซ์ ลิฟวิ่งมอลล์	9,741.00	811.75	27.05	11	2.45	7	17.15
เอลπί เฟอร์นิเจอร์	5,871.60	489.30	16.31	12	1.35	12	16.31
อิเกีย	4,759.27	396.60	13.22	12	1.10	7	7.70
รวม	141,002.50	11,750.18	391.65	–	33.21	–	197.66

ที่มา: คำนวณโดยใช้ข้อมูลจาก “Homepro’s,” 2017; “Report,” (n.d.);
“Financial information,” (n.d.); “Modern Trade,” (n.d.); “Index,” 2017

ตาราง 5 รายได้ที่โรงพยาบาล สวัสดิ์ และสวนสนุกเสียไปโดยประมาณจากการปิดกิจการชั่วคราวในวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2560 (จำนวนเงินหลักล้านบาท)

รายชื่อ บริษัท	รายได้ ตลอด ทั้งปี 2559	รายได้ เฉลี่ย ต่อ เดือน	รายได้ เฉลี่ย ต่อวัน	จำนวน ชั่วโมง ที่เปิด กิจการ ต่อวัน	รายได้ เฉลี่ย ต่อ ชั่วโมง	จำนวน ชั่วโมง ที่ปิด ในวันที่ 26 ต.ค. 60	รายได้ ที่เสีย จากการ ปิด กิจการ ชั่วคราว
เมเจอร์ ซีนีเพล็กซ์	9,580.11	798.34	26.61	10	2.66	10	26.61
เอสเอฟ ซีเนม่า	3,815.00	317.91	10.59	10	1.05	10	10.59
ซาฟารีเวิลด์	1,855.91	154.65	5.15	8	0.64	8	5.15
สวนสยาม	461.20	38.41	1.28	8	0.16	8	1.28
ดรีมเวิลด์	346.00	28.83	0.96	7	0.13	7	0.96
รวม	16,058.22	1338.14	44.59	-	4.64	-	44.59

ที่มา: คำนวณโดยใช้ข้อมูลจาก
 “Information,” 2017; “The 2018 Annual Report,” (n.d.);
 “Thailand’s,” 2018

โดยสรุปแล้ว หากเรานำจำนวนรายได้ที่บริษัทในกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ จำต้องเสียไปในวันถวายพระเพลิงจากทุกตารางมารวมกัน ผลลัพธ์ที่ได้ก็คือจำนวนเงินกว่า 4 พัน 2 ร้อยล้านบาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่มากกว่างบประมาณทั้งหมดที่รัฐบาลใช้ในการจัดพระราชพิธีพระบรมศพและพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ และมากกว่างบประมาณที่กระทรวงพลังงาน กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และกระทรวงอุตสาหกรรม ได้รับตลอดทั้งปี พ.ศ.2560 ที่น่าทึ่งไปกว่านั้นก็คือ หากนำรายได้ที่บริษัทชั้นนำของไทยต้องเสียไปในถวายพระเพลิงไปรวมกับงบประมาณทั้งหมดที่รัฐบาลใช้ในพระราชพิธีและยอดเงินบริจาคของประชาชนที่

ร่วมงานพระราชพิธีเป็นระยะเวลากว่าหนึ่งปี ผลลัพธ์ที่ได้คือจำนวนเงินมากกว่า 8 พันล้านบาท ซึ่งเป็นเงินจำนวนที่สูงกว่างบประมาณที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวัฒนธรรม และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้รับตลอดทั้งปี พ.ศ.2560 เสียด้วยซ้ำ (Bureau of the Budget, 2017) ในแง่นี้ จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่า การสวรรคตของกษัตริย์รัชกาลที่ 9 ได้สร้างแรงสั่นสะเทือนทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากแก่ราชอาณาจักรไทย โดยเฉพาะในวันถวายพระเพลิง เม็ดเงินที่เคยไหลสะสมในภาคธุรกิจไทย ช่างดูราวกับว่า มันได้หยุดการเคลื่อนไหวไปชั่วขณะ เนื่องจากเหล่านายทุนไทยทั้งหลายต่างพร้อมใจกันถวายความอาลัยเป็นครั้งสุดท้ายก่อนที่จะเสด็จสู่สวรรคาลัย

ทุนไทยได้ร่ำพระบารมี

ในหมู่ธุรกิจมากมายที่ปรับเปลี่ยนเวลาการให้บริการในวันถวายพระเพลิง หนึ่งในธุรกิจที่ดูจะได้รับผลกระทบในแง่ของการสูญเสียรายได้ไปไม่น้อยเลยคือ ธุรกิจจำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภค ห้างร้านชื่อดัง ไม่ว่าจะเป็น แม็คโคร บิ๊กซี หรือ เทสโก โลตัส ที่ทำรายได้เป็นกอบเป็นกำจากการจำหน่ายสินค้าที่เป็นของสดและสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวันต่างก็ได้รับผลกระทบกันถ้วนหน้า แต่ที่โดดเด่นที่สุดก็คือ เซเว่น อีเลฟเว่น ซึ่งเป็นร้านสะดวกซื้อที่มีสาขามากกว่า 1 หมื่นสาขาทั่วประเทศไทย และให้บริการลูกค้ารายวันโดยเฉลี่ยประมาณ 11 ล้าน 8 แสนคนต่อวัน (“Convenient Store’s,” n.d.) นอกจากนั้น แม้จะโฆษณาด้วยคำขวัญที่ว่า “หิวเมื่อไหร่ก็แวะมา” เซเว่น อีเลฟเว่นก็เป็นมากกว่าร้านจำหน่ายอาหาร อันที่จริงแล้ว ความน่าอัศจรรย์ของ เซเว่น อีเลฟเว่น คือการเลือกสรรสินค้าที่หลากหลายและความสามารถในการจัดวางใส่สินค้าจำนวนมากมายไว้ในชั้นวางสินค้าที่มีพื้นที่ไม่มากนัก เรียกได้ว่า ณ ร้านสะดวกซื้อขนาดเล็กแห่งนี้ ลูกค้าสามารถหาซื้อสินค้าจำเป็นที่ต้องการได้แทบทั้งหมด ตามจำนวนที่ว่า “ไม้จิ้มฟันยันเรือรบ” ที่สำคัญที่สุด ด้วยเหตุที่มันเป็นร้านสะดวกซื้อที่ให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง เซเว่น อีเลฟเว่น จึงเป็นร้านค้าที่เปิดโอกาสให้สินค้าได้รับการจัดจำหน่ายในทุกวินาที พูดอีกแง่ก็คือ หากจะหาร้านค้าใดที่เปิดโอกาสให้ทุนได้เคลื่อนที่ตลอดเวลาและเปิดโอกาสให้มูลค่าของสินค้าได้รับการแปรสภาพให้เป็นเงินในทันที คงไม่มีร้านค้าใดจะเป็นตัวอย่างที่สมบูรณ์แบบไปกว่า เซเว่น อีเลฟเว่น อีกแล้ว

ในขณะเดียวกัน หากจะหาร้านค้าใดที่สะท้อนปรากฏการณ์ที่ฟิลิปปินส์ของภาคธุรกิจไทยในวันถวายพระเพลิงได้ดีที่สุด ก็คงไม่มีร้านค้าใดเหมาะสมไปกว่า เซเว่น อีเลฟเว่น อีกเช่นกัน หากเราลองพิจารณาไปที่ประวัติศาสตร์ของร้าน เซเว่น อีเลฟเว่น ที่ก่อตั้งในสหรัฐอเมริกายุคต้นศตวรรษที่ 20 จะเห็นได้ว่าปรัชญาของร้านค้านี้คือ การทำหายค่านิยมเกี่ยวกับช่วงเวลาการให้บริการของร้านสะดวกซื้อจากที่เคยชินกับร้านค้าที่เปิดสายและปิดเย็น อีกทั้งเปิดไม่ครบทุกวันในหนึ่งสัปดาห์ อเมริกันชนได้พบกับวิธีการจ่ายสินค้าที่แปลกใหม่ในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 เนื่องจากเซเว่น อีเลฟเว่น ได้ทำในสิ่งที่กลายเป็นชื่อและเครื่องหมายการค้าอันโด่งดังไปทั่วโลก นั่นก็คือ การเปิดร้าน 7 โมงเช้าถึงตอน 11 โมงในตอนกลางดึก และเปิดทุกวันไม่เว้นวันหยุดสุดสัปดาห์ (Lewis, n.d.) หลังจากนั้น เซเว่น อีเลฟเว่น ก็ทดลองเปิดร้าน 24 ชั่วโมงเฉพาะในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์เพื่อตอบสนองอุปสงค์ของนักศึกษาที่ต้องการกินดื่มหลังชมเกมอเมริกันฟุตบอลเสร็จในช่วงดึก (“7-Eleven,” n.d.) การทดลองที่ว่านี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากจนทำให้เซเว่น อีเลฟเว่น ยึดเป็นแนวทางในการเปิดให้บริการและกลายเป็นจุดขายสำคัญของร้านสะดวกซื้อที่มีสาขามากที่สุดในโลกจวบจนถึงทุกวันนี้ (Jones, 2014)

ในแง่นี้ การที่ซีพีตัดสินใจปิดการให้บริการของ เซเว่น อีเลฟเว่น ตั้งแต่เวลา 14.30 น. ถึงเวลา 24.00 น. ของวันถวายพระเพลิง จึงเป็นการทำหายปรัชญาและกลับหัวกลับหางพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของร้านค้าสะดวกซื้อชื่อดังร้านนี้ กล่าวคือ แทนที่จะอนุญาตให้ลูกค้าได้จ่ายใช้สอยได้ตลอด 24 ชั่วโมง เซเว่น อีเลฟเว่น ประเทศไทย จำกัดระยะเวลาการซื้อสินค้าให้สั้นลงเป็นแค่ช่วงเช้าและช่วงบ่าย แทนที่จะเน้นความสะดวกของลูกค้าเป็นสำคัญ เซเว่น อีเลฟเว่น กลับยอมให้เกิดความไม่สะดวกกับลูกค้า เพื่อแลกกับการณรงค์ให้พสกนิกรชาวไทยได้ถวายความอาลัยแก่องค์กษัตริย์อันเป็นที่เคารพรักกันอย่างพร้อมหน้า ที่สำคัญก็คือ แทนที่จะเร่งขายสินค้าเพื่อแข่งกับเวลา เซเว่น อีเลฟเว่น กลับยอมปล่อยให้สินค้าค้างเติ่งอยู่ในสต็อก ยิ่งหากเราพิจารณาไปที่สินค้าประเภทอาหาร เช่น ขนมจีบ ซาลาเปา ไส้กรอก ขนมปัง ไก่ย่าง ไข่ต้ม และข้าวกล่อง ที่เซเว่น อีเลฟเว่น ขึ้นชื่อสื่อหาในการจำหน่ายให้กับลูกค้าเป็นประจำด้วยแล้ว สินค้าประเภทนี้มีแต่เสื่อมมูลค่าลงไปอย่างรวดเร็วหากยังไม่ได้มีการจำหน่ายให้ลูกค้า และมูลค่าของมันแทบจะเป็นศูนย์ไปในทันทีหากไม่ได้ถูกจำหน่ายก่อนวันหมดอายุ ไม่เพียงเท่านั้น การที่ซีพีเลือกที่จะระงับการให้บริการของ เซเว่น อีเลฟเว่น เป็นการชั่วคราวเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ แม้ว่าจะส่งผลกระทบต่อลูกค้าผู้ใช้บริการในวงกว้าง ยังสะท้อน

ให้เห็นถึงอำนาจในเชิงเศรษฐกิจของบรรษัทยักษ์ใหญ่ของประเทศที่มีเหนืออำนาจในการซื้อสินค้าและใช้บริการของผู้บริโภค เนื่องจากการปิดหรือเปิดกิจการของเซเว่น อีเลฟเว่น ในกรณีนี้ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอุปสงค์ในการใช้บริการของลูกค้าจำนวนนับสิบล้านราย หากแต่มันกลับขึ้นอยู่กับความต้องการของมหาเศรษฐีระดับหัวแถวของประเทศในการแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางการเมือง วัฒนธรรม และอุดมการณ์ กับพระราชวัง

เซเว่น อีเลฟเว่น จึงเป็นตัวอย่างที่ดีในการสะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่นายทุนไทยยินยอมให้ทุนของตนหยุดหมุนชั่วคราว และยอมให้เกิดกระบวนการลดมูลค่าหรือกระบวนการที่เป็นปฏิปักษ์กับมูลค่าในธุรกิจของตน คำถามสำคัญที่คงผุดขึ้นในใจผู้อ่านก็คือ แล้วทำไมนายทุนไทยถึงทำเช่นนั้น? มันเป็นการกระทำที่สมเหตุสมผลหรือไม่? และอะไรคือสาเหตุสำคัญที่บริษัทยักษ์ใหญ่ของไทยยอมเสียรายได้หลายพันล้านภายในเวลาไม่กี่ชั่วโมง? ผู้เขียนคิดว่า เราควรจะอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวโดยให้ความสนใจไปที่ความสัมพันธ์ในทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมระหว่างชนชั้นนายทุนกับสถาบันกษัตริย์ในรัชกาลที่ 9 ในทางการเมือง สถาบันกษัตริย์ในรัชกาลที่ 9 คือตัวแสดงทางการเมืองที่เป็นเสาหลักค้ำจุนระบอบการปกครองของชนชั้นนำไทย ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า ไม่ว่ารัฐบาลจะปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยหรือเผด็จการ ไม่ว่าผู้นำรัฐบาลจะมีพื้นฐานมาจากการเป็นนายพล นักการเมือง หรือนักธุรกิจ ไม่ว่ามหาอำนาจที่ครอบงำรัฐบาลจะมาจากซีกโลกตะวันออกหรือซีกโลกตะวันตก และไม่ว่ารัฐบาลจะปราบปรามประชาชนด้วยปากกระบอกปืนหรือเอาใจประชาชนด้วยนโยบายประชานิยม สถาบันกษัตริย์ยังคงอยู่ยังยืนยง เอาตัวรอดมาได้ครั้งแล้วครั้งเล่าบนความผันผวนทางการเมืองทั้งในระดับประเทศและในระดับโลก และยืนตระหง่านเฝ้าดูความเปลี่ยนแปลงของผู้นำรัฐบาล คณะรัฐมนตรี และนักการเมืองที่ผ่านเข้ามาในเวทีการเมืองเพียงชั่วคราวแล้วแล้วก็ผ่านไป (Handley, 2006; Head, 2016) ยิ่งหากเรานำสถาบันกษัตริย์ไปเปรียบเทียบกับตัวแสดงทางการเมืองอื่น ๆ อย่างกองทัพและพรรคการเมืองไทย ภาพของพระราชวังในฐานะสถาบันที่มีความมั่นคง มีเสถียรภาพ และยืนระยะในทางการเมืองได้ยาวนานก็จะยิ่งเด่นชัดมากขึ้น ในกรณีของกองทัพ แม้กองทัพจะขึ้นมายึดอำนาจการปกครองได้หลายครั้งและครองอำนาจเป็นเวลานาน แต่ในหลาย ๆ ครั้ง กระแสการเรียกร้องประชาธิปไตยของมวลชนก็ผลักดันให้นายพลเผด็จการผู้ชั่วฉาวทั้งหลายต้องยอมลงจากอำนาจและพาพวกพ้องของตนกลับกรมกอง (Waitookiat & Chambers, pp. 41–55) ในกรณีของพรรคการเมือง แม้พรรคการเมืองบางพรรคจะได้รับ

ความนิยมและได้รับการสนับสนุนอย่างล้นหลามจากประชาชน จนกระทั่งชนะการเลือกตั้งและเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลได้หลายต่อหลายครั้ง แต่พรรคการเมืองประเภทนี้ก็มักจะถูกแทรกแซง ลงโทษ และปราบปรามในทางการเมืองผ่านกระบวนการศาลและการรัฐประหารของกองทัพ (Saengkanokkul, 2017) ที่สำคัญมากไปกว่านั้นก็คือ เมื่อยามที่บ้านเมืองเกิดวิกฤตการณ์ ไม่เพียงสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ จะหันไปพึ่งพระบารมีในฐานะแหล่งพึ่งพิงสุดท้ายของบ้านเมือง หากแต่การใช้พระราชอำนาจของกษัตริย์รัชกาลที่ 9 เองก็มักจะส่งสัญญาณให้กับสาธารณชนว่า กลุ่มอำนาจทางการเมืองใดควรจะอยู่ในอำนาจต่อไปหรือกลุ่มใดหมดความชอบธรรมในการปกครอง ด้วยเหตุนี้เอง จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่า ในสายตาของนายทุนไทย สถาบันกษัตริย์นั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งทั้งในฐานะเสาหลักที่ค้ำจุนการเมืองไทยและในฐานะสัญลักษณ์ของเสถียรภาพทางการเมืองภายใต้กระแสความเปลี่ยนแปลงที่เชี่ยวกราก อันที่จริง จะว่าไปแล้ว นี่คือนิติสัมพันธ์ที่ไม่เพียงแต่นายทุนไทยจะโคจรเข้าหา กระทั่งนายทุนต่างชาติก็มักจะขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทด้วยเช่นกัน (Unchanam, 2020, pp. 94–99)

ในทางเศรษฐกิจ สถาบันกษัตริย์ในรัชกาลที่ 9 คือตัวแสดงสำคัญและทรงอิทธิพลในตลาด แม้จะได้ชื่อว่าเป็น “หน่วยงานของรัฐ” (Jeamteerasakul, 2016) สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ทำการสะสมทุนและแสวงหากำไรในตลาดแทบไม่ต่างไปจากบริษัทเอกชน (Ouyyanont, 2008) พุดให้ชัดกว่านั้นก็คือ ด้วยสถานะของการเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ในธนาคารไทยพาณิชย์ สำนักงานทรัพย์สินฯ เป็นผู้เล่นคนสำคัญและมีอิทธิพลต่อธุรกิจธนาคาร ธุรกิจประกันวินาศภัยและประกันชีวิต ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจสินเชื่อและบัตรเครดิต (“About Us,” n.d.) เช่นเดียวกัน ด้วยสถานะของการเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ในบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย (Siam Cement Group) สำนักงานทรัพย์สินฯ มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของธุรกิจซีเมนต์ ธุรกิจผลิตภัณฑ์ก่อสร้าง ธุรกิจกระดาษ ธุรกิจปิโตรเคมี และธุรกิจการลงทุน (“About SCG,” n.d.) ความสำเร็จในการประกอบธุรกิจของทั้งสองบริษัท ซึ่งทำรายได้รวมกันในปี พ.ศ. 2559 เป็นจำนวนเงินมากกว่า 6 แสนล้านบาท (“Information,” 2017) ได้ส่งผลให้สำนักงานทรัพย์สินฯ กลายเป็นหนึ่งในอาณาจักรธุรกิจที่ร่ำรวยที่สุดใน

ราชอาณาจักรไทย⁵ ที่สำคัญไม่แพ้กัน สมกับที่เป็นองค์การของพระเจ้าแผ่นดิน สำนักงานทรัพย์สินฯคือเจ้าที่ดินรายใหญ่ของประเทศ เนื่องจากมีที่ดินมากกว่า 3 หมื่น 2 พันไร่ในการครอบครอง โดยเฉพาะทำเลทองในบริเวณย่านธุรกิจใจกลาง กรุงเทพมหานคร และมีอสังหาริมทรัพย์อยู่ในความดูแลถึงกว่า 3 หมื่น 7 พันสัญญา (“Revealing,” 2011) มากไปกว่านั้น กระทั่งกษัตริย์รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระองค์ ก็ทรงให้ความสนพระทัยเป็นการส่วนพระองค์ในการลงทุนและแสวงหากำไรในภาคธุรกิจไทย ทั้งสองพระองค์ได้ทรงถือหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นบริษัทที่ทำธุรกิจด้านประกันภัย ธุรกิจเครื่องใช้ไฟฟ้า ธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจโรงแรมและภัตตาคาร และธุรกิจการพิมพ์ (Unchanam, 2020, pp. 101–102) ด้วยเหตุนี้เอง ในสายตาของนายทุนไทย สถาบันกษัตริย์จึงเป็นมากกว่าสถาบันทางการเมือง หากเป็นตัวแสดงทางธุรกิจที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ของสำนักงานทรัพย์สินฯในเรื่องของการบริหารความมั่งคั่งขององค์กร ในเรื่องการลงทุนในธนาคารไทยพาณิชย์และบริษัทปูนซิเมนต์ไทย และในเรื่องการจัดการที่ดินจำนวนมหาศาลที่อยู่ในการครอบครอง ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทยในวงกว้าง นอกจากนั้น การตัดสินใจลงทุนร่วมกันระหว่างสำนักงานทรัพย์สินฯกับบริษัทใด หรือการลงทุนของสมาชิกราชวงศ์ผ่านการถือหุ้นของบริษัทใด ก็เป็นการบ่งบอกเป็นนัยว่า บริษัทใดที่คู่ควรในการได้เป็นพันธมิตรทางธุรกิจกับพระราชวังและได้รับความไว้วางพระทัยถึงขนาดให้นำเอาชื่อของเชื้อพระวงศ์ไปใส่ไว้ในรายชื่อผู้ถือหุ้นรายใหญ่ประจำบริษัท ซึ่งในบริบทของสังคมไทย ดังที่จะกล่าวต่อไป การได้เข้าใกล้ชิดกับพระราชวังถือเป็นทุนทางสังคมที่ประเมินค่ามิได้

⁵ ทั้งนี้ ในรัชกาลปัจจุบัน หน้าที่สำนักงานทรัพย์สินฯเคยถือครองในธนาคารไทยพาณิชย์ และบริษัท ปูนซิเมนต์ไทยได้ถูกโอนไปอยู่ภายใต้การดูแลของกษัตริย์รัชกาลที่ 10 ตามการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ พ.ศ.2560 และพระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ พ.ศ.2561 (“The Crown Property Bureau Explains,” 2018; “The Crown Property Bureau Act,” 2018)

ในทางวัฒนธรรม สถาบันกษัตริย์ในรัชกาลที่ 9 คือแหล่งสร้างความชอบธรรม ความน่าเชื่อถือ และเกียรติยศชื่อเสียงให้กับนายทุนไทย ในสังคมที่มีอคติรังเกียจชนชั้นนายทุนและใช้มาตรฐานทางศีลธรรมในการตัดสินคนอย่างสังคมไทย นายทุนมักจะได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มคนที่มีแต่ความเห็นแก่ตัว ละโมบโลภมาก คดโกง และไร้ศีลธรรม อีกทั้งระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบทุนนิยม มักจะได้รับการกล่าวถึงอย่างดูถูกดูแคลนว่าเป็น “ทุนนิยมสยาม” (Phirom, 2019) ในทางตรงกันข้าม สถาบันกษัตริย์มักจะได้รับการยกย่องให้มีคุณลักษณะตรงกันข้ามกับบริษัทห้างร้านของนายทุน โดยเฉพาะในกรณีของกษัตริย์รัชกาลที่ 9 ภาพลักษณ์ของพระองค์ที่ได้รับการประชาสัมพันธ์อย่างแพร่หลายในฐานะกษัตริย์ที่ทรงใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียง มัธยัสถ์ และเรียบง่าย มักจะถูกขบขันให้เป็นข้อตรงกันข้ามกับภาพลักษณ์ของนายทุน นี่คือสภาวะทวิลักษณ์ของค่านิยมในสังคมไทยที่ทำให้สถาบันกษัตริย์มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างทุนทางสังคมให้กับนายทุนไทย กล่าวคือ ยิ่งบริษัทไหนเข้าใกล้ชิดพระราชวังได้มากเท่าใด บริษัทนั้นก็ดูจะลบภาพลักษณ์ของทุนสยามอันเลวร้ายและเสริมสร้างภาพลักษณ์ของผู้ประกอบการที่ดีมีศีลธรรมได้มากเท่านั้น หนึ่งในวิถีทางที่นายทุนจะได้เข้าใกล้สถาบันกษัตริย์ก็คือการร่วมลงทุนกับสำนักงานทรัพย์สินฯ และเชื้อพระวงศ์ ไม่เพียงเท่านั้น การขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ใช้ตราตั้งห้างก็เป็นอีกหนึ่งวิถีทางในการเข้าใกล้สถาบันกษัตริย์และนี่เป็นการกระทำที่ให้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างมากต่อนายทุน (“Brands,” 2017, pp. 68–69) เพราะเมื่อใดที่เขาได้รับพระบรมราชานุญาตให้ติดตั้งพระครุฑพ่าห์และข้อความ “โดยได้รับพระบรมราชานุญาต” ไว้ตรงหน้าห้างร้านของตน เมื่อนั้นตนเองก็ได้พิสูจน์แล้วว่า เป็นผู้ประกอบกิจการที่ซื่อสัตย์สุจริต ประกอบการค้ากับราชสำนักมาเป็นเวลานาน และมีความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ การที่บริษัทห้างร้านของตนพลอยได้รับความไว้วางใจจากประชาชนตามไปด้วย (Jackson, 2017) นอกจากนี้ อีกหนึ่งยุทธศาสตร์สำคัญของนายทุนไทยในการได้มาซึ่งทุนทางสังคมก็คือ การใช้สื่อโฆษณาของบริษัทของตนทำการเผยแพร่และผลิตซ้ำอุดมการณ์กษัตริย์นิยม โดยเฉพาะการโฆษณาปรีชาเศรษฐกิจพอเพียงของกษัตริย์รัชกาลที่ 9 นั้น ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการปรับภาพลักษณ์ของนายทุนไทย แทนที่จะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับแข่งขัน การแสวงหากำไร การสะสมทุน ความมั่งคั่ง และความหรรษาฟุ่มเฟือย บริษัทชั้นนำในระบบทุนนิยมไทยมักจะอ้างว่า ห้างร้านของตนพร้อมที่จะน้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในองค์กร และใช้เรื่องเล่าที่เล่าขานต่อ ๆ กันมาเกี่ยวกับการทำงานหนัก ความประหยัด การกินอยู่อย่างพอเพียง และความเรียบง่ายในการใช้

ชีวิตของกษัตริย์รัชกาลที่ 9 เป็นแก่นเรื่องในการจัดทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์ (Unchanam, 2020, pp. 105–153)

ด้วยความสำคัญของสถาบันกษัตริย์ต่อการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมไทย และความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างพระราชวังกับภาคธุรกิจในรัชกาลที่ 9 มันจึงเป็นเรื่องที่พอจะเข้าใจได้ไม่ยากว่า เหตุใดนายทุนไทยจึงพร้อมใจกันปิดกิจการห้างร้านของตนในวันถวายพระเพลิงและพร้อมแบกรับค่าเสียหายที่ตามมา ในสายตาของนายทุนไทย การสวรรคตของกษัตริย์รัชกาลที่ 9 คือการสิ้นสุดรัชสมัยที่ยิ่งใหญ่มั่นคือนั่นคือรัชสมัยที่ทุนไทยได้เติบโตและพัฒนาแบบก้าวกระโดดโดยมีสถาบันกษัตริย์เป็นที่ยึดเหนี่ยวและให้เสถียรภาพท่ามกลางกระแสการเมืองที่ไหลเชี่ยว มันคือรัชสมัยที่นายทุนไทยได้สร้างพันธมิตรทางการค้ากับพระราชวังและได้ร่วมลงทุนกับเชื้อพระวงศ์ และมันคือรัชสมัยที่นายทุนไทยได้อาศัยพระบารมีในการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาประชาชน

บทส่งท้าย

ดังที่บทความชิ้นนี้ได้ชี้ให้เห็น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับนายทุนไทยในวันถวายพระเพลิงไม่ได้เป็นเพียงแค่การถวายความอาลัยให้กับกษัตริย์ผู้เป็นดังสมมติเทพหรือผู้เป็นที่รักและนิยมชมชอบในหมู่มหาชน แท้จริงแล้ว มันยังเป็นการถวายความเคารพ การสวดดี และการแสดงความภักดีน้ำหนึ่งใจเดียวกันต่อองค์ราชันผู้เป็นดังเสาหลักค้ำจุนรัชสมัยที่เอื้อประโยชน์อันประเสริฐค่ามิได้ให้กับทุนไทย แม้ว่าการทำให้ทุนหยุดหมุนชั่วขณะในราชอาณาจักรไทยอาจจะขัดกับหลักการพื้นฐานของระบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นการเคลื่อนไหวของทุนอย่างไม่หยุดนิ่ง การขับเคลื่อนมูลค่าให้หมุนเวียนในตลาดอย่างต่อเนื่อง และการแสวงหาผลกำไรอย่างไม่วันหยุดพัก ปรากฏการณ์ดังกล่าวกลับเป็นสิ่งที่เหมาะสมและไปกันได้ดีกับบริบททางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของการสะสมทุนในสังคมไทย กล่าวคือ มันเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมในการสวดดีที่สมพระเกียรติต่อองค์พระมหากษัตริย์ที่ทรงทอดพระเนตรและมีส่วนร่วมกับการเคลื่อนไหวและเคลื่อนย้ายของทุนมาอย่างยาวนานในรัชสมัยของพระองค์ และแม้จะทำให้นายทุนใหญ่ทั้งหลายต้องสูญเสียรายได้ไปบ้าง แต่การทำให้ทุนหยุดหมุนในครั้งนี้ก็เป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ที่ดีถึงความเป็นปึกแผ่นในความสัมพันธ์ระหว่างภาคธุรกิจกับพระราชวังซึ่งจะดำรงอยู่ต่อไปอย่างไม่เสื่อมคลายในรัชกาลต่อไป มันคือความเป็นปึกแผ่นซึ่งมีแต่จะนำมาซึ่งผลประโยชน์และความมั่งคั่งให้กับทั้งสองฝ่ายในอนาคต และทำให้รายได้ที่สูญไปในวันถวาย

พระเพลิงกลายเป็นจำนวนเงินที่มีมูลค่าเพียงน้อยนิด

ในช่วงปีท้าย ๆ ของรัชกาลที่ 9 ผู้สังเกตการณ์การเมืองไทยหลาย ๆ คนดูจะเป็นกังวลเป็นอย่างยิ่งถึงการเปลี่ยนผ่านสู่รัชกาลใหม่ โดยเฉพาะตอนที่กษัตริย์รัชกาลที่ 9 เสด็จสวรรคตได้ไม่นาน ความกังวลว่าจะเกิด “กสิยุค” “ยุคมืด” หรือไปไกลกระทั่ง “ยุคสาธารณรัฐ” ได้เป็นที่กล่าวขวัญถึงอย่างหวาดผวา (Techaphira, 2017; Chachavalpongpun, 2016; Giles, 2016; Gray, 2016; Marshall, 2014, p. 215) กระนั้นก็ตาม การเปลี่ยนผ่านสู่รัชกาลที่ 10 ก็เป็นไปอย่างราบรื่น โดยเฉพาะในแง่ของระบบเศรษฐกิจการเมือง ภายใต้รัชกาลใหม่ ทุนในไทยยังคงทำงานอย่างแข็งขัน ทุนยังคงหมุนเคลื่อนที่แข่งกับเวลา และทุนยังคงไหลเวียนไปมาระหว่างโรงงาน ไร่ นา ร้านค้า และธนาคาร อย่างไม่ยอมหยุดนิ่ง ที่สำคัญไม่แพ้กันก็คือ ทุนในไทยยังคงรักษาความสัมพันธ์อันดีกับราชสำนักตามที่เคยเป็นในรัชกาลก่อน สมาชิกจากตระกูลเจียรวนนท์ ตระกูลสิริวัฒนภักดี และตระกูลลำซำ ยังคงได้รับพระบรมราชานุญาตให้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทและทูลเกล้าถวายเงินให้กับกษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์โดย “เสด็จพระราชกุศลตามพระราชอัธยาศัย” เหมือนที่เคยเป็นมา (“The King,” 2019; “The King and Queen,” 2019; “Madame,” 2019) ตระกูลจิราธิวัฒน์ยังได้รับความไว้วางพระทัยให้ประดับตราครุฑพาห์ไว้ที่ห้างสรรพสินค้าชื่อดังและโรงแรมหรูในเครือบริษัทของตน และตระกูลโสภณพนิชก็ยังคงรักษาความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับพระราชวังไว้อย่างมั่นคง เมื่อชาติรี โสภณพนิช อดีตประธานกรรมการธนาคารกรุงเทพ เสียชีวิตลง กษัตริย์รัชกาลที่ 10 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานน้ำหลวงอาบศพให้กับเจ้าสัวผู้มีทรัพย์สินส่วนตัวถึง 4 หมื่น 5 พันล้านบาท (“The King,” 2018)

ที่สำคัญไม่แพ้กันก็คือ หลังเสด็จสิ้นพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของกษัตริย์รัชกาลที่ 10 ไม่กี่วัน ธนิสท์ เจียรวนนท์ ประธานอาวุโสของซีพี นักธุรกิจผู้ร่ำรวยเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ และหนึ่งในมหาเศรษฐีที่มีงานรัดตัวที่สุดคนหนึ่งในแวดวงธุรกิจไทย ได้แต่งตั้งทรงเครื่องด้วยชุดสูทสีดำและเนคไทสีเหลือง ซึ่งเป็นสีประจำของทั้งรัชกาลที่แล้วและรัชกาลปัจจุบัน และพาลูกชายหัวแก้วหัวแหวนของตนสองคนคือ สุภกิตและศุภชัย ซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของซีพีที่งานชุกไม่แพ้บิดาของตน เข้าพบองค์พระประมุขของราชอาณาจักรไทย ในมุมมองของสื่อต่างชาติ มันเป็นที่ชัดเจนแล้วว่า ธนิสท์ซึ่งมีอายุมากกว่า 80 ปีกำลังถึงคราวที่จะวางมือจากอาณาจักรธุรกิจของตนอย่างเต็มตัวเสียที (Yuda, 2019) แน่นนอนเหลือเกินว่า นักธุรกิจผู้ผ่านร้อนผ่านหนาวบนเส้นทางธุรกิจในประเทศไทยมาอย่างยาวนานอย่างธนิสท์ย่อมรู้ดีว่า

การจะประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรไทยได้อย่างประสบความสำเร็จนั้น ต่อให้ธุรกิจรัดตัวแคไหนและต่อให้สูญเสียรายได้จากการหยุดทำงานไปสักเท่าใด นักธุรกิจรุ่นต่อไปของซีพีจะต้องไปเยือนสถานที่แห่งหนึ่งเพื่อแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ถึงความเคารพและจงรักภักดี ดังที่บทความชิ้นนี้ได้ชี้ให้เห็น สถานที่ที่ว่ำน้อยมิใช่ทำเนียบรัฐบาล รัฐสภา ที่ทำการพรรคการเมือง ศาล หรือกระทรวงมหาดไทย อย่างแน่นอน หากแต่มันคือพระบรมหาราชวัง ซึ่งเป็นสถานที่ที่สามารถดึงดูดทุนให้โคจรเข้าหาห่วงเหี่ยวทุนให้เคลื่อนไหวซาลง หรือกระทั่งมีพลาณภาพที่ทำให้ทุนหยุดเคลื่อนไหว แม้เพียงชั่วครู่ ได้อย่างน่าอัศจรรย์

References

- 100-billion-baht trade deal: CP buys and gains profits from thousands of Tesco Lotus stores in Thailand and Malaysia. (2017, March 9). *Thairath*. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/news/business/stocks-gold/1790624> [in Thai].
- 7-Eleven. (n.d.). *Companies history*. Retrieved September 3, 2020, from <https://www.companieshistory.com/7-eleven/>
- About CP. (n.d.). *Charoen Phokkhaphan Group*. Retrieved September 5, 2020, from <https://www.cpgroupglobal.com/th/about> [in Thai].
- About SCG business. (n.d.). *SCG*. Retrieved September 6, 2020, from https://www.scg.com/th/02business_overview/other_business.html [in Thai].
- About us. (n.d.). *SCB*. Retrieved September 3, 2020, from <https://www.scb.co.th/th/about-us.html> [in Thai].
- Big C vs. Tesco Lotus: Who is bigger? (2018, October 19). *Marketeer*. Retrieved from <https://marketeeronline.co/archives/78644> [in Thai].
- Brands associated with the royal patronage. (2017). *BrandAge Essential*. N.p.: n.p. [in Thai].
- Brue, S., & Grant, R. (2007). *The evolution of economic thought*. Mason, OH: South-Western.
- Bureau of the Budget. (2017). *Budget expenditure transfer act B.E. 2560*. N.p.: n.p. [in Thai].

- Central and The Mall: Who is the leader of Thailand's shopping malls?. (2018, January 22). *Longthunsat*. Retrieved from <http://www.investertest.co/investment/central-vs-the-mall> [in Thai].
- Central participates in the royal cremation on October 26, closing all of its branches nationwide. (2017, October 11). *Daily News*. Retrieved from <https://www.dailynews.co.th/economic/603672> [in Thai].
- Chachavalpongpun, P. (2016, October 15). Thai king's successor could threaten the future of the monarchy. *Washington Post*. Retrieved from <https://www.washingtonpost.com/news/global-opinions/wp/2016/10/14/thai-kings-successor-could-threaten-the-future-of-the-monarchy/>
- Check the places that close on October 26, 2017. (2017, October 10). *Thai PBS*. Retrieved from <https://news.thaipbs.or.th/content/266802> [in Thai].
- Convenient store's service. (n.d.). *CP All*. Retrieved September 8, 2020, from <https://www.cpall.co.th/about-us/our-business/convenience-store-services/> [in Thai].
- CP temporarily closed all CP Freshmart, 7-Eleven, True Shop branches nationwide for participating in the cremation of the king. (2017). *CP E-News*. Retrieved September 3, 2020, from <http://www.cp-eneews.com/news/details/cpcsr/1615> [in Thai].
- Factbox: Thailand's new king among world's wealthiest monarchs. (2019, May 3). *Reuters*. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-thailand-king-coronation-wealth-factb/factbox-thailands-new-king-among-worlds-wealthiest-monarchs-idUSKCN1S913W>
- Financial budget of Big C Supercenter Pub Co., Ltd. (n.d.). *The securities and exchange commission*. Retrieved September 1, 2020, from <https://market.sec.or.th/public/disc/th/Viewmore/fs-norm?searchSymbol=BIGC> [in Thai].
- Financial information. (n.d.). *Dohome*. Retrieved September 6, 2020, from <https://investor.dohome.co.th/th/financial-information/financial-highlights> [in Thai].

- Giles, U. (2016, October 14). Thailand should be a republic. *Uglytruth–Thailand*. Retrieved from <https://uglytruththailand.wordpress.com/2016/10/16/thailand-should-be-a-republic/>
- Gray, C. (2016, October 14). Speaking of the succession. *New Mandala*. Retrieved from <https://www.newmandala.org/speaking-on-the-succession/>
- Handley, P. (2006). *The king never smiles: A biography of Thailand's king Bhumibol Adulyadej*. New Haven: Yale University Press.
- Harvey, D. (2019). *Marx, capital and the madness of economic reason*. Oxford: Oxford University Press.
- Head, J. (2016, October 13). How King Bhumibol shaped modern Thailand. *BBC*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-asia-33956560>
- Hewison, K. (2021) Crazy rich Thais: Thailand's capitalist class, 1980–2019. *Journal of Contemporary Asia*, 51(2), 262–277.
- Homepro's income in 2016 rose against the trend, netting 4.1-million-baht profit, and preparing to open more branches. (2020, March 3). *Manager Online*. Retrieved from <https://mgronline.com/stockmarket/detail/9600000022040> [in Thai].
- Index enters into the built-in business. (2017, September 4). *Biz Prompt*. Retrieved from <http://www.bizpromptinfo.com/index-ลุยบิวท์อิน> [in Thai].
- Information of each company/asset. (2017). *The stock exchange of Thailand*. Retrieved September 2, 2020, from <https://www.set.or.th/set/commonslookup.do> [in Thai].
- Investopedia. (2011, April 29). The world's richest royals. *Forbes*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/investopedia/2011/04/29/the-worlds-richest-royals/#4f22d9b0739f>
- Jackson, P. (2017). Royal warrants of appointment grant prestige and goodwill in Thai business culture. *ISEAS Perspective*, 29, 1–8.
- Jeamteerasakul, S. (2006). What is the Crown Property Bureau? *Fa Diaokan*, 4(1), 67–91. [in Thai].

- Jones, R. (2014, March 1). Top ten convenience stores around the world. *Food Drink & Franchise*. Retrieved from <https://www.fdfworld.com/top-10/top-ten-convenience-stores-around-world>
- Kishtainy, N. (Ed.). (2012). *The economics book: Big ideas simply explained*. London: DK Publishing.
- Lefevre, A. (2017, October 21). Thailand rehearses lavish \$90 million funeral for late king. *Reuters*. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-thailand-king-funeral-rehearsal/thailand-rehearses-lavish-90-million-funeral-for-late-king-idUSKBN1CQ02G>
- Lewis, R. (n.d.). 7-Eleven. *Encyclopædia Britannica*. Retrieved September 8, 2020, from <https://www.britannica.com/topic/7-Eleven>
- Madame Paeng's family was granted an audience with King Rama X on his birthday. (2019, July 29). *Hello Magazine*. Retrieved from <https://th.hellomagazine.com/celebrity-news/pang-lamsam-king-rama-10/> [in Thai].
- Marshall, A. (2014). *A kingdom in crisis: Thailand's struggle for democracy in the twenty-first century*. London: Zed Book.
- Marx, K. (1992). *Capital, vol I*. (B. Fowkes, Trans.) London: Penguin Books. (Original work published 1867).
- Marx, K. (1993a). *Capital, vol II*. (D. Fernbach, Trans.). London: Penguin Books. (Original work published 1885).
- Marx, K. (1993b). *Capital, vol III*. (D. Fernbach, Trans.). London: Penguin Books. (Original work published 1894).
- Mercantilism. (n.d.). *Encyclopædia Britannica*. Retrieved September 9, 2020, from <https://www.britannica.com/topic/interest-economics>
- Ministry of Interior reveals that more than 19 million people participated in the sandalwood flowers ceremony. (2017, October 27). *Daily News*. Retrieved from <https://www.dailynews.co.th/royalnews/606675> [in Thai]

- Modern trade business; Construction material. (n.d.). *Government savings bank*. Retrieved September 3, 2020, from https://www.gsb.or.th/getattachment/33ed5cf1-61f3-44ea-8e6a-9ead4cc4b1bc/IN_build_4_60_detail.aspx [in Thai].
- Murdoch, L. (2017, July 18). Thai king to control billions in richest royal fortune. *Sydney Morning Herald*. Retrieved from <https://www.smh.com.au/world/thai-king-to-control-billions-in-richest-royal-fortune-20170718-gx-des7.html>
- Nakthong, K. (2020, January 24). The history of Big C: From the founding of Central to the current management of mogul Charoen. *Manager Online*. Retrieved from <https://mgronline.com/columnist/detail/9630000007743> [in Thai].
- Our business. (n.d.). *Charoen Phokkhaphan Group*. Retrieved September 1, 2020, from <https://www.cpgroupglobal.com/th/biz-group> [in Thai].
- Ouyyanont, P. (2008). The crown property bureau in Thailand and the crisis of 1997. *Journal of Contemporary Asia*, 38(1), 166–189.
- People massively went to the royal funeral, October 5, 2017; 110,889 in total. (2017, October 6). *Thairath*. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1091207> [in Thai].
- Phirom, K. (2019, 2 May). The struggle among vulgar capitalists in Thai politics. *Naeona*. Retrieved from <https://www.naewna.com/politic/columnist/39900> [in Thai].
- PM asks Thais to pray for His Majesty's spirit to rest in heaven. (2016, October 13). *Thairath*. Retrieved from <https://www.thairath.co.th/content/753157> [in Thai].
- Report of Siam Global House Pub Co., Ltd. annual performance. (n.d.). *The stock exchange of Thailand*. Retrieved September 3, 2020, from <https://www.set.or.th/dat/news/201802/18010210.pdf> [in Thai].

- Revealing the massive asset of the Crown Property Bureau; The premium multi-million-baht estate. (2011, February 7). *Home Market*. Retrieved from <https://www.home.co.th/news/topic-37043> [in Thai].
- Saengkanokkul, P. (2017). *Judicial coup: Judiciary, dictatorial regime, and Judicial coup*. Nonthaburi: Fa Diaokan [in Thai].
- Techaphira, K. (2017, June 20). Analyzing the geopolitics and the drawing of new powers in the period that has no hegemony. *Prachatai*. Retrieved from <https://prachatai.com/journal/2017/06/72028> [in Thai].
- Thailand's amusement parks are having a nightmare. (2018, October 28). *Longtunman*. Retrieved from <https://www.longtunman.com/2919> [in Thai].
- The 2017 annual report. (n.d.). *Robinson Pub Co., Ltd.* Retrieved September 3, 2020, from <http://robins.listedcompany.com/misc/AR/20180319-robins-ar2017-th-03.pdf> [in Thai].
- The 2018 annual report. (n.d.). *Safari world plc*. Retrieved September 7, 2020, from <https://www.safariworld.com/investor/home/pdf/2562/doc16.pdf> [in Thai].
- The Crown Property Bureau Act: Compare the 2017 act with the 2018 act. (2018, September 4). *BBC Thai*. Retrieved from <https://www.bbc.com/thai/thailand-46089997> [in Thai].
- The Crown Property Bureau explains the transferring of its stocks to King Rama X's ownership. (2018, June 16). *BBC Thai*. Retrieved from <https://www.bbc.com/thai/thailand-44507711> [in Thai].
- The king and queen granted an audience to several groups at the Amphon Sathan Hall. (2019, July 28). *National News Bureau*. Retrieved from <http://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG190728235615829> [in Thai].
- The king granted an audience to several groups. (2019, March 5). *National News Bureau*. Retrieved from http://thainews.prd.go.th/th/news/print_news/TNROY6103050010035 [in Thai].

- The king granted the royal water for Chatri Sophonphanit's bathing ceremony of his funeral. (2018, June 25). *Sayamthurakit*. Retrieved from <https://www.siamturakij.com/news/15891> [in Thai].
- The Mall's business empire in brief. (2017, September 1). *Longtunman*. Retrieved from <https://www.longtunman.com/2995> [in Thai].
- The Royal Household concludes the number of people participating in the royal funeral; 12.7 million in total. (2017, October 6). *Thai PBS*. Retrieved from <https://news.thaipbs.or.th/content/266697> [in Thai].
- Unchanam, P. (2020). *Royal capitalism: Wealth, class, and monarchy in Thailand*. Madison: University of Wisconsin Press.
- Waitoolkiat, N., & Chambers, P. (2017). Arch-royalist rent: The political economy of the military in Thailand. In P. Chambers & N. Waitoolkiat (Eds.), *Khaki capital: The political economy of the military in Southeast Asia* (pp. 40–92). Thailand: NIAS Press.
- Yuda, M. (2019, June 14). Thai magnate grooms new generation for \$63bn CP empire. *Nikkei Asian Review*. Retrieved from <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Asian-Family-Conglomerates/Thai-magnate-grooms-new-generation-for-63bn-CP-empire>